

BRAILLE'S MUZIEKSCHRIFT

HANDBOEK

voor hen die zich willen bekwamen
in het overbrengen van muziekstukken
uit het ziendenmuziekschrift in het
Brillemuziekschrift.

782.2

BRAI
(DL.1)

177
67
47

BRAILLE'S MUZIEKSCHRIFT

Naar de besluiten van het Internationaal Congres, bijeengeroepen door de
"American Braille Press" te Parijs, in April 1929.

Beschrijving van de muziekschriftteekens
en uitleg van de verschillende manieren
waarop de muzikale tekst kan worden
opgeschreven, een en ander in verband
met het ziendenmuziekschrift, met toe-
voeging van vergelijkende voorbeelden
in beide stelsels. Samengesteld door

W. J. A. P. CRÉMAN.

Nederlandsche
Muziekbibliotheek

Uitgegeven door den Nederlandschen Blindenbond te 's Gravenhage;
Met financiële steun van het Instituut tot Onderwijs van Blinden te Huizen N.H.;
het Fonds „Eva's Hulpbetoon" te Huizen N.H.; de Ned. Organisten-Vereeniging,
afdeeling: Bibliotheek voor Blinde Organisten (B.B.O.) te Amsterdam, en particulieren.

Gereduceerde prijs: f. 1,50.

VOORWOORD.

Voor de blinde muziekbeoefenaren in het algemeen, maar voor de blinde musici in het byzonder is het van het allergrootste belang dat zij kunnen beschikken over de gewenschte of de benoodigde muziek in Brailleschrift.

Weliswaar is er in het buitenland reeds zeer veel muziek van de meest uiteenloopende soort en richting voor allerlei instrumenten en voor solo- zoowel als koorzang in Brilledruk uitgegeven en in de handel gebracht en is er ook in ons land eenige muziek in Brilledruk verkrijgbaar, maar er bestaat voortdurend groote behoefte aan muziekstukken welke niet in Brilledruk voorhanden zijn en dus uit zwartdruk in Braille moeten worden overgebracht. Dit geval kan zich b.v. voordoen bij werken van Nederlandsche componisten of voor muziek ter accompagnering van vocale of instrumentale solisten, ter directie of begeleiding van koorzang en niet het minst ter voorziening in de behoeften van den lesgevenden blinde. Hierbij gaat het in hoofdzaak om muziekstukken, welke te weinig algemeen gebruikt worden om het drukken er van in Brailleschrift loonend te maken.

Het overbrengen van muziekstukken uit zwartdruk in Brailleschrift is een arbeid, welke gelijktijdig grondige kennis van het zienden — en het Braillemuziekschrift, alsmede groote nauwgezetheid vereischt.

Is het ziendenmuziekschrift een beeldschrift, het Braillemuziekschrift is te beschouwen als een omschrijving van de muzikale inhoud der compositie.

Het omschrijvende karakter van het Braillemuziekschrift, alsmede de omstandigheid, dat dit schrift is opgebouwd uit de slechts 63 teekens, welke aan het Braillesysteem ten grondslag liggen, welk betrekkelijk kleine aantal dezer teekens een veelvuldige teekencombinatie noodzakelijk maakt, zijn oorzaak, dat het notenschrift der blinden zeer ingewikkeld is.

In ons land zijn er slechts weinigen, die zich met goed gevolg hebben toegelegd op het zich eigen maken van de kunst van het overbrengen van muziekstukken uit zwartdruk in Brailleschrift en deze arbeid regelmatig met vrucht uitoefenen.

Het ingewikkelde stelsel zelf is hiervan een der oorzaken, maar er is een andere, diepere oorzaak die tot dit ongunstige verschijnsel heeft geleid, een oorzaak

van welke de opheffing ontegenzeggelijk zal leiden tot een ongedachte stijging van het aantal van hen, die zich zullen gaan toeleggen op het overbrengen van muziekstukken uit zwartdruk in Brailleschrift en dit belangrijke werk blijvend zullen uitoefenen, tot zegen van die blinden, welke zich op eenigerlei wijze met de muziek bezig houden.

Van de verschillende vormen in welke het Braillemuziekschrift, tijdens zijn ruim honderdjarig bestaan, de blinden heeft gediend, zijn in verschillende landen, zoowel in Braille- als in zwartdruk systeemverklaringen uitgegeven, welke allen mank gingen aan het euvel van tweeslachtigheid. Eensdeels behandelden deze systeemverklaringen het Braillemuziekschrift als een zelfstandig notenschrift, waardoor het onderwijs van het stelsel aan blinden verondersteld moest worden, anderdeels sloeg de verklaring der teekens van het Braillemuziekschrift op het ziendenotenschrift terug, wat deed vermoeden, dat de uiteenzetting voor zienden was bedoeld. Inmiddels deugden deze systeemverklaringen voor geen der beide doeleinden.

Ten behoeve van het muziekonderwijs aan het Instituut tot Onderwijs van Blinden, thans gevestigd te Huizen, N.H., schreef ik in het jaar 1923 een leerboek voor het Braillemuziekschrift, zooals dit door het vierde congres van leerkrachten in het blindenonderwijs, gehouden te Keulen a.d. Rijn, in het jaar 1888, was vastgesteld, hetwelk door het Instituut in Braille werd gedrukt. Naast de uitleg der muziekschriftteekens en de behandeling van de voorschriften tot het gebruik dezer teekens, werd de muzikale en muziektheoretische strekking ervan onderwezen, waardoor dit werk het Braillemuziekschrift als een geheel op zich zelf staand notenschrift uiteenzette, hetgeen volkomen in overeenstemming is met het doel: Het onderwijzen van het Braillemuziekschrift aan blinden.

De strekking van het navolgende boek nu is een geheel andere. Het behandelt het Braillemuziekschrift, zooals dit is vastgesteld door de Internationale Muziekschriftcommissie, welke werd bijeengeroepen door de „American Braillepress” en te Parijs in het jaar 1929 bijeenkwam. Het doel van dit werk is: Het Braille muziekschrift onderwijzen aan zienden, die zich willen toeleggen op het overbrengen van muziekstukken uit zwartdruk in Brailleschrift. Hiertoe worden de Braillemuziekteekens uitgelegd en de voorschriften tot het gebruik dezer teekens behandeld in onmiddellijke aansluiting bij het ziendenmuziekschrift, waarnaast, waar dit wenschelijk of noodzakelijk scheen, een uiteenzetting van dit schrift is gegeven. Het ligt daarbij onmiddellijk voor de hand, dat dit boek in zwartdruk is uitgegeven. Het werk is bovendien toegelicht met vergelijkende voorbeelden in het ziendenen in het Braillemuziekschrift, welke het geschreven woord belangrijk zullen verduidelijken en een welkom oefenmateriaal bieden.

De technische uitvoering van de Braillevoorbeelden in zwartdruk is mogelijk doordat de zinken platen, waarop bij het drukken van het zienden muziekschrift de muzikale tekst wordt gegraveerd en van welke deze op de steenen wordt overgebracht, voor de Brailletekst kunnen worden geschreven door middel van de, door Dr. J. Olie Jr., te Utrecht, uitgevonden „Braille-hectograaf”.

Bij de indeeling van dit boek in hoofdstukken en paragrafen heb ik mij strikt gehouden aan de indeeling van de origineele, Fransche uitgave van de verklaring der Braillemuziekteekens en verschillende opstellingsmanieren van het muziekstuk, volgens de besluiten van de Internationale muziekschriftcommissie, samengeroepen

te Parijs, in het jaar 1929, zonder dat mijn werk is te beschouwen als een slaafsche vertaling van deze uitgave, wat trouwens uit het voorafgaande reeds zonneklaar is gebleken.

Echter is een hoofdstuk over de weergave van beiaardmuziek in Brailleschrift toegevoegd, wat, gezien de groote belangstelling voor de beiaardkunst in het algemeen en de omstandigheid, dat enkele blinden zich op dit terrein bewegen, in een Nederlandsche uitgave niet mag ontbreken.

De notenvoorbeelden heb ik uit de zoeven genoemde uitgave in hoofdzaak overgenomen, aangezien ik van meening ben, dat deze aan alle eischen voldoen.

Moge dit boek een gretig gebruikte handleiding worden voor hen, die zich willen toelagen op het Brailleeren van muziek, of deze, zonder twijfel waardevolle arbeid reeds beoefenen en moge het daardoor bijdragen tot aanmerkelijke vergrooting van het aantal nauwgezette muziekbrailleerder(sters), dan zal mijn pogen in deze ten volle beloond zijn.

W. J. A. P. CRÉMAN.

INLEIDING.

Zij, die zich bezighouden met het Brailleschrift in het algemeen en met het Braillemuziekschrift in het bijzonder, zullen ongetwijfeld warme belangstelling koesteren voor eenige historische gegevens omtrent de ontwikkeling van het Brailleschrift als stelsel tot weergave van muziekstukken ten behoeve van blinde musici of muziekbeoefenaren, of vastlegging van de muzikale gedachten of ingevingen van blinde componisten.

Het hieronder volgende historische overzicht is ontleend aan de inleiding der origineele Fransche uitgave van de verklaring der Braillemuziekteekens en verschillende opstellingsmanieren van het muziekstuk, volgens de besluiten van de Internationale Muziekschriftcommissie, samengeroepen door de „American Braille Press”, te Parijs, in het jaar 1929.

De uitgave van deze methode valt op gelukkige wijze samen met de herdenking van de honderdste verjaardag van de uitvinding door Louis Braille van het puntschriftsysteem, dat thans door de blinden algemeen wordt gebruikt en hetwelk de naam van den uitvinder onsterfelijk heeft gemaakt.

In het jaar 1829 werd door dezen weldoener der menschheid (aanvankelijk leerling en toen der tijd onderwijzer aan het Institution Nationale des Jeunes Aveugles te Parijs) op 20-jarige leeftijd een schrijfsysteem uitgedacht, hetwelk, voor de eerste maal in de geschiedenis, de blinden in staat stelde, alles op het gebied van letters, cijfers en muziek aan het papier toe te vertrouwen.”

Begrijpelijkerwijs houdt ons hier de aanpassing van het Braillesysteem aan de muzieknotatie speciaal bezig.

Als gevolg van de omstandigheden maakte het Braillemuziekschrift, ofschoon op deugdelijke beginselen gegrond, geen zeer snelle vorderingen. Gedurende een aantal jaren werkte Louis Braille persoonlijk aan de grondslagen van deze notatie,

tot hij deze in 1834 voldoende geschikt achtte voor algemeen gebruik. Bij zijn overlijden, in 1852, verkeerde het stelsel nog in zijn elementaire staat.

Binnen de grenzen van een inleiding is het ter nauwernood mogelijk een beschrijving te geven van de omvangrijke ontwikkelingsgeschiedenis van dit muziekschriftsysteem, doch het is van het grootste belang er hier de aandacht op te vestigen, dat de landen waar deze methode werd ingevoerd, spoedig verschillen in de toepassing er van ontstonden.

Deze verschillen werden veroorzaakt door het ontbreken van nauwkeurige beschrijvingen van het systeem, en door het gebrek aan organisatie, veroorzaakt door een toestand van isolement, welke het gevolg was van de groote afstanden en het gemis van gemakkelijke communicatiemiddelen, zooals wij die thans tot onze beschikking hebben.

Het is echter vrijwel aan te nemen, dat deze stand van zaken niet geheel zonder nut is geweest, want ongetwijfeld hebben de omstandigheden aangespoord tot zelfstandig denken en zoekend proefnemen.

De toestand verbeterde aanmerkelijk. toen, in 1888, het Internationaal Congres, dat te Keulen a. d. Rijn samenkwam, een overeenkomst tusschen Frankrijk, Duitschland, Engeland en Denemarken tot stand bracht, bij welke het systeem voor deze vier landen werd vastgesteld. Er moest worden geijverd tegen de uitbreiding van de zuiver plaatselijke gebruiksmanieren, welke de mogelijkheid tot uiteindelijke, algemeene aanneming van een eenvormig systeem dreigden in de weg te staan, zool niet zelfs geheel te niet te doen.

Hiernaast was het onvermijdelijk, dat vooruitstrevende blinden, welke zich geplaatst zagen voor nieuwe notatievraagstukken, welke zich onophoudelijk aan hen voordeden in ingewikkelde partituren van moderne componisten, de steeds groeiende ontoereikendheid van de Braillemethode van 1888 voelden en haar herziening wenschten.

Omstreeks het jaar 1912 begonnen deskundigen op het gebied van het Braille-muziekschrift uit verschillende landen, hoofdzakelijk door middel van briefwisseling, deze aangelegenheid ernstig met elkander te bespreken.

Rond het jaar 1922 bevond zich ieder die belang stelde in de Braillemuziek voor een toestand, welke min of meer overeenkwam met die van voor het jaar 1888. Weliswaar maakte men belangrijke vorderingen, maar jammer genoeg, was men nog ver van eenheid verwijderd.

Hierna volgde een tijdvak van schijnbare rust, tenminste wat de pogingen betreft om tot Internationale eenheid te geraken. Het oude gevaar van versnippering in vele in zich geïsoleerde, zool niet op elkander naijverige kampen, scheen opnieuw dreigend te zullen worden, vooral, aangezien moderne Brailledrukkerijen met een groot productievermogen, in vele landen belangrijke hoeveelheden muziek in Brilleschrift uitgaven, ieder, zooals te begrijpen is, volgens een eigen, op zich zelf staand systeem, maar met dit onderscheid, dat aan beide zijden van de Atlantische Oceaen, zoolwel in zwart- als in Brailledruk, nauwkeurige geschriften werden uitgegeven, welke de soort van Braillemuzieknotatie, zooals deze in elk land was vastgesteld, nauwgezet verklaarden.

De ernst van de toestand drong de heer G. L. Raverat, toen der tijd Foreign secretary van de "American Braille Press", te Parijs, omstreeks het jaar 1927 zijn

diensten als bemiddelaar aan te bieden, met het doel te pogen contact tot stand te brengen tusschen de deskundigen op het gebied van het Braillemuziekschrift in Europa en Amerika, om na te gaan, of overeenstemming zou kunnen worden verkregen, door welke, ten minste met betrekking tot de *teekens* waaruit het Braillemuziekschrift is opgebouwd, eenheid over de geheele wereld zou kunnen worden bereikt. Men had de indruk, dat de tijd, waarop de volledige eenheid van de methode met vrucht zou kunnen worden besproken, nog niet gekomen scheen. Daarom besloot men de besprekingen te beperken tot het bestudeeren van de op zich zelf staande *teekens* van het notenschrift en de behandeling van de vragen omtrent de vergelijkende waarde van de *opstellingsmanieren* (bekend onder de namen: verdeling van het muziekstuk in afdeelingen, opstelling volgens bladzijdedeling, het opstellen van maat na maat, het opstellen van maat boven maat, enz.) tot een andere gelegenheid te bewaren.

Na twee jaren van ononderbroken arbeid, omzichtige onderhandelingen, en voortdurende reizen door Europa en Amerika, kon de Heer Raverat, (thans Secretaris-Generaal van de "American Braille Press") in het begin van het jaar 1929 mededeelen, dat hij schikkingen had getroffen tot het houden van een congres van deskundigen op het gebied van het Braillemuziekschrift, hetwelk in het voorjaar te Parijs zou plaats vinden, onder begunstiging, en in de kantoren van de "American Braille Press". De navolgende landen waren aan de congrestartafel vertegenwoordigd: Frankrijk, Duitschland, Italië, de Vereenigde Staten van Noord-Amerika en Groot Britannië. Negen andere Europeesche en Zuid-Amerikaansche landen hadden als hun wensch te kennen gegeven, de besluiten van de Parijsche bijeenkomst, bij hun toekomstig gebruik van het Braillemuziekschrift te aanvaarden.

Het congres kwam in April 1929, onder voorzitterschap van den Heer Raverat, bijeen. Deze uitte als zijn wensch, dat onpartijdigheid zou worden bewaard, want zijn eenige opzet was er in gelegen om aan de deskundigen, onder vriendschappelijke begunstiging de gelegenheid te bieden samen te komen, en te bemiddelen in hun verschillen, om, zoo mogelijk, wederkeerig begrijpen en Internationale overeenstemming te verwezenlijken.

De vergaderingen vonden plaats van 22 tot 29 April, 1929.

Aan het congres namen de navolgende personen deel:

V o o r z i t t e r :

G. L. Raverat, Hoofdsecretaris van de "American Braille Press", Parijs. (Ziende).

A f g e v a a r d i g d e n :

Frankrijk.

Maurice Blazy, Afgevaardigd onderwijzer van het Nationaal Instituut voor Jonge Blinden, Parijs. (Blinde).

Rémy Clavers, afgevaardigd onderwijzer van de vereeniging Valentin Haüy tot welzijn van de blinden, Parijs. (Blinde).

Paul Dupas, van de "American Braille Press", Parijs. (Blinde).

Duitschland.

A. Reuss, Directeur van de Brailledrukkerij te Schwetzingen-Baden. (Blinde).

Fritz Coychy, Onderwijzer aan het Instituut voor Blinden, Königsberg, (Ziende).

Italië.

Kapitein Nicolodi, Voorzitter van de Italiaansche Vereeniging van Blinden, Firenze. (Oorlogsblinde).

Fornasa, Muziekonderwijzer, Vicenza. (Blinde).

Amerika.

L. W. Rodenberg, van de Illinois' Blindenschool, Jacksonville, Illinois, afgevaardigd door de "American Foundation for the Blind, New York". (Blinde).

Groot Brittannië.

Edward Watson, Secretaris van de muziekafdeeling van het Nationaal Instituut voor de Blinden, Londen. (Ziende). — Hij vervulde de taak van Congresvoorzitter en schreef de congresnotulen. Bovendien schreef hij de inleiding tot de origineele Fransche uitgave van de verklaring der teekens en opstellingsmanieren, aan welke de bovenstaande gegevens zijn ontleend.

P. T. Mayhew, Directeur van het muziekcopiëerbureau van het Nationaal Instituut voor de Blinden, Londen. (Blinde).

In zijn voorwoord voor de origineele Fransche uitgave van de verklaring der Braillemuziekteekens en de verschillende opstellingsmanieren van het muziekstuk, volgens de besluiten van de Internationale muziekschriftcommissie, samengeroepen door de "American Braille Press", te Parijs, in het jaar 1929, zegt de Hoofdsecretaris van deze instelling, de Heer G. L. Raverat, o.m.:

„Het is mijn plicht, — en buitengewoon aangename plicht — ieder, die middellijk of onmiddellijk de samenkomst en de arbeid van het congres heeft vergemakkelijkt, te danken. In de eerste plaats den voorzitter van de "American Braille Press", den Heer William Nelson Cromwell, wiens belangstelling en aanmoedigingen nimmer ontbraken. Vervolgens den Heer W. Mc G. Eagar, Secretary General van het National Institute for the Blind, Londen, Dr. Carl Strehl, Syndicus, Blindenstudienanstalt, Marburg-lahn, den Heer Schulrat Brandstädter, Vorsitzender der Deutschen Notenschriftcommission für Blinde, Königsberg, den Heer Robert B. Irwin, Executive Director van de American Foundation for the Blind, New York, en Kapitein Aurelio Nicolodi, Voorzitter van de Unione Italianer Ciechi, Firenze, wiens welwillende medewerking, deskundigheid en breed inzicht mijn taak buitengewoon vergemakkelijkte.

Overigens is de omvangrijke voorbereidende ordeningsarbeid verricht en voltooid door den Heer Rémy Clavers, onderwijzer aan het Institution Nationale des Jeunes Aveugles, te Parijs, in samenwerking met den heer Paul Dupas van de "American Braille Press". Jarenlang gaven beiden hun welwillende, ingespannen en voortdurende arbeid en met vreugde beken ik, dat, zonder hun medewerking, grondige kennis van zaken en onverwoestbaar optimisme, het inderdaad bereikte doel onmogelijk zou zijn bereikt.

De besluiten van het Parijsche congres zijn door de bevoegde instellingen in alle deelnemende landen op de navolgende data aanvaard:

Frankrijk: 30 Mei, 1929.

Groot Britannië: 7 Juni, 1929.

Italië: 20 Juli, 1929.

Duitschland: 12 Augustus, 1929.

Vereenigde Staten van Noord Amerika: 1 November, 1929.

Steeds ben ik van meening geweest, dat eenheid in de opstelling van het muziekstuk minder belangrijk is dan eenheid der muziekteekens, en deze gedachte heeft de werkzaamheden van het congres van 1929 geleid."

Uit het bovenstaande blijkt duidelijk en onomstootelijk, dat het werk van het Internationale Braillemuziekschrift congres van 1929 op zeer breede gronden en met zeer diepe kennis van zaken is verricht.

Het ligt dus voor de hand, dat ik mijn boek op de besluiten van dit congres heb gegrond, aangezien het vanzelfsprekend is, dat ons land in deze wetenschappelijk gefundeerde en algemeen aanvaarde eenheid der Braillemuziekteekens mee gaat.

Mogelijk is het te betreuren, mogelijk ook niet, dat nog geen Internationale eenheid is bereikt in zake de opstelling van het muziekstuk. Een feit is het, dat alle gebruikelijke opstellingsmethoden in mijn boek zijn behandeld. Braillecopiïsten zullen goed doen om voorloopig DIE opstellingsmanier te bezigen, welke in ons land algemeen gebruikt wordt. De Internationale keus van een dezer opstellingsmethoden kan rustig worden afgewacht.

W. J. A. P. CRÉMAN.

Zwolle, September, 1938.

EENIGE ALGEMEENE AANWIJZINGEN.

Zij, die zich willen gaan bezighouden met het overbrengen van muziekstukken uit zwartdruk in Brailleschrift, kunnen daarmee niet eerder beginnen, dan nadat zij het lees-Brailleschrift grondig kennen en gedurende geruime tijd doende zijn geweest met het Brailleeren van lectuur, zoowel in de Nederlandsche taal als in vreemde talen, zoodat kan worden aangenomen, dat zij reeds zeer vele Brille-teekens kennen en deze practisch en met vaardigheid hebben toegepast. Bovendien is het beslist noodzakelijk, dat zij hierbij blijk gegeven hebben, uiterst nauwgezet te werken, want onbetwistbare nauwgezetheid is een der hoofdvoorwaarden voor een Brillemuziekcopiïst. Immers, de schijnbaar geringste fout of onjuistheid in de Brillemuziekpartij kan den blinde voor schier onoverkomenlijke moeilijkheden stellen.

Bij de bestudeering van de Brillemuzieknotatie moeten de muziekteekens, welke in dit boek door cijfers of door cijfergroepen zijn weergegeven, zoo vaak worden geschreven, dat ze grondig worden gekend, waarnaast de voorschriften voor de toepassing van deze teekens grondig van buiten moeten worden geleerd. Daarna moeten de vergelijkende muziekvoorbeelden, waarnaar in de paragrafen der verschillende hoofdstukken wordt verwezen, zorgvuldig met elkaar worden vergeleken. Vervolgens moet elk Brillevoorbeeld zo vaak worden overgeschreven, tot de copy geheel feilloos is. Ten slotte moet dan elk voorbeeld uit het ziendenmuziekschrift in Brille zo vaak worden overgeschreven, dat de copy geheel met het bijbehorende Brillevoorbeeld overeenkomt, hetwelk na het overschrijven als vergelijking kan dienen. Tijdens het overschrijven uit het ziendenmuziekschrift mag niet naar het bijbehorende Brillevoorbeeld worden gekeken en zal goed worden gedaan, dit te bedekken.

Is het geheele boek op de bovenbeschreven wijze doorgewerkt, dan kan worden geprobeerd, een zeer eenvoudig muziekstuk uit zwartdruk in Brilleschrift over te schrijven, waarbij dan dit boek, zoowel als de vergelijkende muziekvoorbeelden, nog zeer vaak als naslagwerk dienst zullen kunnen doen.

Zij, die zich te snel, of na te oppervlakkige bestudeering van dit boek, in staat achten muziek te Brilleeren, zullen ongetwijfeld stranden op de vele klippen, die het Brillemuziekschrift zoo uiterst ingewikkeld maken. Dit is tot dusverre reeds aan velen overkomen, maar dan in hoofdzaak door het gemis aan een doeltreffend leerboek.

W. J. A. P. CRÉMAN.

OPMERKING.

De 6 punten, welke aan het Brailleschrift ten grondslag liggen, zijn in dit boek als volgt genummerd:

- 1 . . 4
- 2 . . 5
- 3 . . 6

Bij het aangeven van de Brailleteekens worden de punten, welke door verbonden cijfers zijn aangegeven, in één groep bedoeld.

Teekens, welke eenige groepen omvatten, worden door afzonderlijke cijfers of afzonderlijke cijferreeksen aangegeven.

HOOFDSTUK I

NOTEN, RUSTEN, STIP EN DUBBELE STIP.

§ 1. In het ziendenmuziekschrift bestaan slechts twee notenvormen: nl.: De open noot en de dichte noot.

De toonhoogte der noten wordt aangegeven door de plaats, welke deze op en tusschen de lijnen van de notenbalk innemen, in verband met de voorgescreven sleutel.

De waarde der noten wordt bepaald door de stokken en vlaggen welke aan de notenvormen zijn toegevoegd.

Hierdoor ontstaat het zienden muziekschrift als „beeldschrift”.

Het Braillemuziekschrift zou „omschreven muziek” kunnen worden genoemd, aangezien het noch de toonhoogte, noch de rhytmiek in „beeld” brengt.

De verschillende noten, hetzij éénstemmig, hetzij in accoorden, zoowel als alle andere toegevoegde muziekschriftteekens worden, stuk voor stuk, na elkander geschreven.

§ 2. Noten en notenwaarden. — In het Braillemuziekschrift bestaan zeven notenvormen tot het weergeven van de zeven stamtonen: „C, D, E, F, G, A, B”.

Deze zijn:

C: Punten 1—4—5

D: 1—5

E: 1—2—4

F: 1—2—4—5

G: 1—2—5

A: 2—4

B: 2—4—5

De boven omschreven notenvormen worden in het vervolg aangeduid als: „Grondnotenvormen”.

Door toevoeging van punten 3—6 aan de grondnotenvormen ontstaan „heele noten”.

Door toevoeging van punt 3 aan de grondnotenvormen ontstaan „halve noten”.
 Door toevoeging van punt 6 aan de grondnotenvormen ontstaan „kwart noten”.
 De grondnotenvormen zelve doen dienst als „achtste noten”.

(Zie voorbeeld 1.)

De maxima, welke de dubbele waarde van de heele noot heeft, wordt in Braille aangegeven door twee heele noten, welke worden verbonden door het teeken: Punten 4—5 1—4.

(Zie voorbeeld 2.)

§ 3. De zestiende noten worden aangegeven met de zelfde teekens als de heele noten; de twee-en-dertigste noten met de zelfde teekens als de halve noten; de vier-en-zestigste noten met de zelfde teekens als de kwart noten; de honderd-acht-en-twintigste noten met de zelfde teekens als de achtste noten.

Het gebruik van de zelfde teekens tot het aangeven van noten van verschillende waarde kan in volle maten geen verwarring geven, aangezien uit het aantal noten in een maat steeds voldoende blijkt, welke waarde wordt bedoeld.

Wanneer evenwel, onmiddellijk na elkaar, twee noten worden geschreven, die, weliswaar verschillende waarde hebben, doch uit de zelfde notenreeks genomen zijn, dan verdient het aanbeveling deze noten te scheiden door het teeken: Punten 1—2—6 2.

(Zie voorbeeld 3.)

§ 4. Rustteekens. — De rustteekens worden voorgesteld door: Heele, of zestiende rust: Punten 1—3—4.

(Dit teeken wordt ook gebruikt tot het aanduiden van „maat rust”, onverschillig welke maatsoort ook is voorgeschreven).

Halve, of twee-en-dertigste rust: Punten 1—3—6.

Kwart, of vier-en-zestigste rust: Punten 1—2—3—6.

Achtste, of honderd-acht-en-twintigste rust: Punten 1—3—4—6.

Wanneer achter elkaar méér dan drie maten rust voorkomen, dan wordt het teeken, aanduidende „heele rust” voorafgegaan door het cijferteeken: Punten 3—4—5—6 en een cijfer dat aangeeft: Hoeveel maten rust er zijn.

(Zie voorbeeld 4.)

Evenals bij de noten, is het gebruik van het teeken: Punten 1—2—6 2 noodig, wanneer, onmiddellijk na elkaar, twee rusten van verschillende waarde door het zelfde teeken worden weergegeven. Onder de zelfde omstandigheid kan dit teeken ook worden aangewend tot scheiding van rust en noot, of noot en rust.

(Zie voorbeeld 5.)

§ 5. Stip en dubbele stip. — De stip: Punt 3, zoowel als de dubbele stip: Punt 3 3, wordt onmiddellijk geschreven na de noot of de rust, van welke de waarde door deze wordt verlengd.

(Zie voorbeeld 6.)

HOOFDSTUK II.

PLAATSING VAN DE NOTEN IN HET TOONSTELSEL,
OCTAAFTEEKENS. AANDUIDING VAN DE SLEUTELS
UIT HET ZIENDENMUZIEKSCHRIFT.

§ 6. Zoals reeds is opgemerkt, wordt de toonhoogte der noten in het ziendenmuziekschrift aangegeven door de plaats, welke de noten op en tusschen de lijnen van de notenbalk, in verband met de voorgeschreven sleutel, innemen.

In het Brillemuziekschrift moet de toonhoogte der noten nader worden omschreven.

Hiertoe wordt het toonstelsel geacht negen octaven te omvatten. Elk dezer octaven vangt aan met de noot C.

Tot het aanduiden van elk dezer octaven is een octaafteeken vastgesteld. De octaafteekens voor de, van onder naar boven, opvolgende octaven zijn:

Octaaf C 5 bas, (of Sub-contra): Punten 4 4.

Octaaf C 4 bas, (of Contra): Punt 4.

Octaaf C 3 bas, (of Groot): Punten 4—5.

Octaaf C 2 bas, (of Klein): Punten 4—5—6.

Octaaf C 1 discant, (of Eengestreept): Punt 5.

Octaaf C 2 discant, (of Tweegestreept): Punten 4—6.

Octaaf C 3 discant, (of Driegestreept): Punten 5—6.

Octaaf C 4 discant, (of Viergestreept): Punt 6.

Octaaf C 5 discant, (of Vijfgestreept): Punten 6 6.

Opgemerkt zij, dat de noot G op de tweede lijn van de G-sleutelbalk (in zwartdruk) behoort tot het octaaf: C 1 discant, (of Eengestreept) en dat de noot F op de vierde lijn van de F-sleutelbalk behoort tot het octaaf: C 2 bas, (of klein.)

§ 7. Bij het zuiver overbrengen van muziekstukken uit zwartdruk in Braille, is het van het allergrootste belang, dat de octaafteekens op de juiste wijze en plaats worden aangegeven. Dit schijnt wel een van de moeilijkste zaken te zijn bij het Brilleeren van muziekstukken. Hierom moet de allergrootste aandacht aan dit punt worden gewijd, temeer, aangezien een vergeten, of op verkeerde plaats aangegeven octaafteeken, den blinde voor onoverkomenlijke moeilijkheden kan plaatsen. Het is daarom noodzakelijk dat de Brillemuziekschrift studeerende zich de C-plaatsen op de notenbalken, in zwartdruk, van de laagste tot de hoogste goed inprent, omdat deze onontbeerlijke richtpunten vormen.

(Zie voorbeeld 7.)

De regels tot het aangeven der octaafteekens zijn, theoretisch genomen, betrekkelijk zeer eenvoudig, doch er zich aan te houden vereischt een praktische kijk op de verhouding der intervallen, zooals die er in het zienden muziekschrift op het papier uitzien. Deze kennis van intervalverhoudingen is trouwens ook noodig bij het opschrijven van accoorden in Brillemuziekschrift.

De intervallen zijn:

Prime: van de eerste naar de eerste toontrap.

Secunde: van de eerste naar de tweede toontrap.

Terts: van de eerste naar de derde toontrap.

Quart: van de eerste naar de vierde toontrap.

Quint: van de eerste naar de vijfde toontrap.

Sext: van de eerste naar de zesde toontrap.

Septime: van de eerste naar de zevende toontrap.

Octaaf: van de eerste naar de achtste toontrap.

None: van de eerste naar de negende toontrap.

Decime: van de eerste naar de tiende toontrap.

Un-decime: van de eerste naar de elfde toontrap.

Duo-decime: van de eerste naar de twaalfde toontrap.

Tertia-decime: van de eerste naar de dertiende toontrap.

Quarta-decime: van de eerste naar de veertiende toontrap.

Quinta-decime: van de eerste naar de vijftiende toontrap.

De eerste noot van een muziekstuk of gedeelte daarvan, (wanneer het in afdeelingen wordt opgeschreven) wordt voorafgegaan door een octaafteeken. Geen enkel ander teeken mag worden gevoegd tusschen het octaafteeken en de noot waarop het betrekking heeft.

§ 8. De noot, welke met de voorgaande een op- of afgaande secunde of terts vormt, krijgt nooit een octaafteeken.

(Zie voorbeeld 8.)

De noot, welke met de voorgaande een op- of afgaande quart of quint vormt, krijgt dan alleen een octaafteeken, wanneer deze in een ander octaaf dan de voorgaande ligt.

(Zie voorbeeld 9.)

De noot, welke met de voorgaande een op- of afgaande sext of grooter interval vormt, krijgt altijd een octaafteeken.

(Zie voorbeeld 10.)

§ 9. In muziekstukken, welke door den blinden muziekonderwijzer worden gebruikt bij zijn onderwijs aan zienden, of om het overschrijven van bepaalde lesopgaven te vergemakkelijken, verdient het aanbeveling om in de Brailletekst de sleutels aan te geven, zooals deze in de zwartdruk worden gebezigd.

De gebruikelijke sleutels zijn de volgende:

G-sleutel op de eerste lijn: Punten 3-4-5 3-4-5 1-2-3.

G-sleutel op de tweede lijn: Punten 3-4-5 3-4 1-2-3,

F-sleutel op de derde lijn: Punten 3-4-5 3-4-6 1-2-3.

F-sleutel op de vierde lijn: Punten 3-4-5 3-4-5-6 1-2-3.

C-sleutel op de eerste lijn: Punten 3-4-5 3-5 1-2-3.

C-sleutel op de tweede lijn: Punten 3-4-5 3-5-6 1-2-3.

C-sleutel op de derde lijn: Punten 3-4-5 2-5 1-2-3.

C-sleutel op de vierde lijn: Punten 3-4-5 3-6 1-2-3.

Deze teekens worden slechts éénmaal, aan het begin van een muziekstuk, of

muzikale satz, geplaatst, Aangenomen wordt dat de aanduiding van kracht blijft, zolang een sleutel voor dezelfde satz geldt.

De eerste noot na een sleutel wordt altijd door een octaafteeken voorafgegaan.

§ 10. Het is van groot nut, om in Braillewerken, welke dienen bij het onderwijs van blinden aan zienden, de octaaftekens uit het zwartdruk muziekschrift aan te geven, maar slechts dan, wanneer in de Braillepartij ook de sleutels worden geschreven.

Dit kan eenvoudig, in overeenstemming met de zwartdruk, gebeuren door het gebruik van de termen: "8-va" en "loco".

Of ook op de navolgende wijze:

De eerste noot, welke in het ziendenmuziekschrift onder invloed van het octaafteeken staat, wordt in Braille door twee octaaftekens voorafgegaan. Het eerste geeft aan wáár de noot op de notenbalk is geplaatst, terwijl het tweede, (wat onmiddellijk op de Brailleenoot slaat) aanduidt in welk octaaf de noot moet worden gespeeld. Het octaafteeken uit het ziendenmuziekschrift heeft natuurlijkerwijs generlei beteekenis voor het Brailleschrift. Het gaat er echter uitsluitend om, te tonen, hoe het notenbeeld er in zwartdruk uitziet. Vandaar dan ook, dat deze schrijfwijze slechts wordt aanbevolen voor instructieve muziek en het is dus voldoende om in muziek, waarvan wordt verondersteld dat zij dient voor het gebruik van den blinde zelf, aan te geven, in welk octaaf de noten moeten worden gespeeld. Om het einde van het octaafteeken uit het ziendenmuziekschrift aan te geven, wordt voor de eerste noot, welke normaal op de notenbalk is geplaatst, in Braille het juiste octaafteeken tweemaal geschreven.

(Zie voorbeeld 11.)

Op te merken valt, dat het onnoodig is, om het octaafteeken uit het ziendenmuziekschrift in Braille aan te geven, daar, waar het enkele alleenstaande noten of accoorden in de uiterste octaven betreft. Dit zou trouwens verwarring kunnen stichten, aangezien de Brailleteekens aanduidende: Octaaf C 5 bas (of Sub-contra) en Octaaf C 5 discant, (of Vijfgestreept) reeds dubbeltekens zijn.

HOOFDSTUK III.

MAATTEEKENS. — GROEPEERING VAN KLEINE NOTENWAARDEN.

§ 11: Aanduiding der maat. — Het maatteeken wordt buiten de notentekst, d. i. aan het begin van het muziekstuk of een zijner satzen, geplaatst. Wanneer een maataanduiding binnen de notentekst moet worden aangegeven, dan moet het maatteeken worden voorafgegaan en gevolgd door een open vakje en worden geplaatst in elke partij waarin het van kracht is, indien het muziekstuk in afdeelingen

is verdeeld of is opgeschreven volgens bladzijdedeeling. (Zie hoofdstuk XVII.)

Het teeken om aan te geven in welke maat het muziekstuk staat, wordt gevormd uit drie Braille teekens: 1: Het cijferteeken; 2: Een cijfer, gevormd uit de punten 1—2—4—5; 3: Een cijfer, gevormd uit de punten 2—3—5—6.

Het cijferteeken doet zijn gewone dienst, dus signaleert de naastvolgende Brailleteekens als cijfers. Het eerste cijfer geeft het bovenste en het tweede het onderste cijfer van het maatteeken uit het ziendenmuziekschrift aan. Bij het schrijven van het maatteeken voor „vier kwarts maat” mag het tweede cijfer 4 wegblijven en is het voldoende te schrijven: „Cijferteeken met cijfer 4”.

§ 12. Worden in het ziendenmuziekschrift de vier kwarts maat door het oude maatteeken: C en de twee tweede maat door een C met verticale streep er door aangegeven, dan kunnen in Braille resp. de volgende teekens worden gebruikt: Punten 4—6 1—4 en punten 4—5—6 1—4.

§ 13. Als regel worden in het Braillemuziekschrift de maatstrepen uit het ziendenmuziekschrift niet aangegeven. In enkele gevallen wordt op deze regel een uitzondering gemaakt, wanneer het gaat om eenige speciale manieren tot het schikken van de muzikteekens tot een muziekstuk, waarover in hoofdstuk XVII, § 120. wordt gesproken. De maten worden in Braille gescheiden door een open vakje of eenvoudigweg door het overgaan naar een nieuwe regel.

§ 14. Afbrekingsteeken. — Wanneer, aan het einde van een regel, een maat niet tot het einde kan worden geschreven, dan wordt achter het laatste teeken op de regel het afbrekingsteeken: punt 5 geplaatst, wat aangeeft dat de maat op de volgende regel wordt vervolgd.

Als regel dient een maat te worden afgebroken na een maatdeel (tel), doch kan het afbreken ook plaats vinden na een telonderdeel, b.v. wanneer zulk een maatdeel een te groot aantal kleine notenwaarden bevat, of niet geheel in een regel kan worden opgeschreven, benevens in die gevallen waarin het afbreken na een telonderdeel door het muzikaal karakter wordt gerechtvaardigd en de schikking der muzikale tekst er door wordt verduidelijkt.

§ 15. Onvolledige maten. (Opmaat). — Wanneer een muziekstuk met een onvolledige maat, (z.g.n. opmaat) aanvangt, dan is het mogelijk, dat omtrent de waarde van de eerste noot of rust twijfel ontstaat, als gevolg van de omstandigheid dat elke Brailleenoot of rust twee verschillende waarden kan vertegenwoordigen. Begint zulk een opmaat met een noot of rust welke een kleinere waarde dan achtste heeft, en is het, in verband met de voorgeschreven maatsoort, mogelijk, dat deze met een grootere waarde gelezen wordt, dan moet vóór deze noot of rust het teeken: Punten 1—2—6 2 (wat reeds is genoemd in hoofdstuk 1, § 3) worden geplaatst.

(Zie voorbeeld 12.)

Bij (A) zou de eerste noot kunnen worden gelezen als halve noot en bij (B) de zestiende rust als maat rust, indien het teeken er voor ontbrak.

§ 16. Groepering van noten met kleine waarde van gelijke tijdduur, — In het ziendenmuziekschrift worden achtste en kleinere noten, volgens maatdeelen of

rhythmische onderdeelen daarvan, gegroepeerd, door de waardevlagen door waardestepen te vervangen. In het Braillemuziekschrift kan deze groepeeringswijze op gelijke wijze plaats vinden voor zestiende, twee-en-dertigste en vier-en-zestigste noten. Deze groepen moeten uit minstens drie noten bestaan. De eerste noot van elke groep moet de waarde der noten uitdrukken terwijl de overige noten uit de groep als grondnotenvormen worden geschreven. De groepeeringswijze mag niet plaats vinden: 1: wanneer een groep niet in haar geheel op de zelfde regel kan worden geschreven; 2: Wanneer een groep wordt gevolgd door achtste noten, behoorende tot de zelfde maat en te schrijven op de zelfde regel; 3: Wanneer een aanwijzing, bestaande uit meerdere teekens, in de groep is ingeschoven.

(Zie voorbeeld 13.)

Wanneer in zulke groepen de plaats van de eerste noot wordt ingenomen door een rust met de zelfde waarde, dan duidt deze de waarde van de overige noten uit de groep aan.

(Zie voorbeeld 14.)

Het behoeft geen betoog dat de groepeeringswijze in het Braillemuziekschrift zoo veel mogelijk gelijk dient te zijn aan die in het ziendenmuziekschrift.

Ter voorkoming van elke verwarring is het noodzakelijk dat, wanneer na een zestiende noot twee of meerdere gesyncopeerde achtste noten volgen, deze van de zestiende noot worden gescheiden door het teeken: Punten 1—2—6 2.

(Zie voorbeeld 15).

HOOFDSTUK IV.

TRIOLEN, SEXTOLEN EN ONREGELMATIGE GROEPEN.

§ 17. Triolen. — Van de onregelmatige notengroepen is de triole wel de meest voorkomende; Vandaar dat in het Braillemuziekschrift tot het aanduiden van „triolen” een zeer eenvoudig teeken is aangenomen. Het bestaat uit: Punten 2—3 en wordt geplaatst voor de eerste noot van elke triole.

(Zie voorbeeld 16.)

Komen vier of meer triolen onmiddellijk na elkaar, dan wordt het teeken twee maal voor de eerste en één maal voor de laatste triole geplaatst.

(Zie voorbeeld 17.)

Wanneer binnen een triole een triole van kleinere waarde verschijnt, dan wordt deze laatste voorafgegaan door het teeken: Punten 4—5—6 2—5 3.

(Zie voorbeeld 18.)

§ 18. Sextolen en onregelmatige groepen. — Elke sextole of onregelmatige groep wordt in het Braillemuziekschrift voorafgegaan door een teeken uit drie leden bestaande. Het eerste: Punten 4—5—6 doet dienst als cijferteken; Het tweede bestaat uit een cijfer of uit cijfers, gevormd uit de punten 2—3—5—6 en

geeft het cijfer in de boog of haak uit het ziendenmuziekschrift weer; Het derde wordt gevormd door: Punt 3 en dient als afsluiting van het teeken.

§ 19. Wanneer triolen, sextolen of onregelmatige groepen worden gevormd uit zestiende, twee-en-dertigste of vier-en-zestigste noten, dan geeft de eerste noot van elke groep, of rust van gelijke tijdduur welke deze vervangt, de waarde aan en worden de overige noten als grondnotenvormen geschreven, zooals is behandeld in Hoofdstuk III, § 16.

(Zie voorbeeld 19.)

Volgen meer dan drie gelijksoortige onregelmatige groepen (uitgezonderd triolen) onmiddellijk na elkaar, dan wordt het aanduidingscijfer tweemaal voor de eerste groep, waarbij punt 3 achter het eerste cijfer vervalst, en éénmaal voor de laatste groep geplaatst.

(Zie voorbeeld 20.)

§ 20. Wanneer triolen tusschen sextolen of andere onregelmatige groepen verschijnen, dan zal de vervanging van het teeken: Punten 2—3 door het teeken: Punten 4—5—6 2—5 3 de duidelijkheid aanmerkelijk verhoogen.

(Zie voorbeeld 21.)

HOOFDSTUK V.

HET OPSCHRIJVEN VAN SAMENKLINKENDE NOTEN VAN GELIJKE TIJDDUUR. ACCOORDEN EN INTERVALTEEKENS.

§ 21. Accoorden en samenklanken gevormd uit noten van gelijke tijdduur, welke in het ziendenmuziekschrift worden weergegeven door middel van boven elkaar staande noten, worden in het Braillemuziekschrift opgeschreven: A: Te beginnen met de bovenste noot, als deze accoorden zullen worden gespeeld op viool, op altviool, met de rechterhand op klavierinstrumenten en, in het algemeen, wanneer zij de hooge partijen van een of andere harmonische samenstelling uitdrukken en B: te beginnen met de onderste noot, als deze zullen worden gespeeld op violoncel, op contrabas, met de linker hand op klavierinstrumenten, op orgelpedaal, en, in het algemeen, wanneer zij de lage partijen van een of andere harmonische samenstelling uitdrukken.

§ 22. Hierbij wordt slechts de eerste, of hoofdnoot als werkelijke noot geschreven. De overige noten van het accoord of de samenklank worden, Of van boven naar beneden. Of van beneden naar boven, voorgesteld door teekens, welke de intervalverhouding van deze noten tot de hoofdnoot weergeven.

Deze intervalteekens zijn:

- Secunde: Punten 3—4.
 Terts: Punten 3—4—6.
 Quart: Punten 3—4—5—6.
 Quint: Punten 3—5.
 Sext: Punten 3—5—6.
 Septime: Punten 2—5.
 Octaaf: Punten 3—6.
 (Zie voorbeeld 22 en 23.)

Zoals reeds is gezegd, is, bij het overbrengen van muziekstukken uit het ziendenmuziekschrift in Braille, de kennis van de toonintervallen, zooals deze er op de notenbalken uitzien, een dringende eisch. Voorbeeld 22 leert de intervallen kennen, alle grootere toonafstanden kunnen worden teruggebracht tot de intervallen uit voorbeeld 22, door ze te denken als deze intervallen met één of meer octaven tusschenruimte. Uit het vervolg van dit hoofdstuk zal dit nader blijken.

§ 23. Samenklanken, welke de afstand van een octaaf overschrijden, worden opgeschreven met behulp van de onder § 22 genoemde intervalteekens. Deze moeten echter worden voorafgegaan door een octaafteeken, dat aangeeft in welk octaaf de door het intervalteeken voorgestelde noot moet klinken.

(Zie voorbeeld 24.)

Bij drie- of meerstemmige accoorden, welke de octaafomvang overschrijden, behoeven de intervalteekens niet door een octaafteeken te worden voorafgegaan, mits de opvolgende tonen, door intervalteekens aangegeven, niet verder dan een septime van elkaar verwijderd liggen.

(Zie voorbeeld 25.)

Is echter de afstand tusschen twee tonen, door intervalteekens weergegeven, een octaaf of meer, dan moet voor het tweede intervalteeken door een octaafteeken worden aangegeven, in welk octaaf de noot moet worden gespeeld.

(Zie voorbeeld 26.)

§ 24. Heeft een samenklank of accoord een stip of dubbele stip, dan wordt deze onmiddellijk achter de noot geschreven.

(Zie voorbeeld 27.)

§ 25. Volgen meer dan drie samenklanken of accoorden van de zelfde soort onmiddellijk na elkaar, zonder dat andere muziekteekens bij de intervalteekens behoeven te worden geschreven, dan worden niet achter iedere noot de bijbehorende intervalteekens gevoegd, maar worden deze twee maal achter de eerste en één maal achter de laatste noot geschreven. De twee intervalteekens welke de „verdubbeling” bewerkstelligen, mogen niet door een of ander teeken van elkaar worden gescheiden en, wanneer een interval moet worden veranderd, toegevoegd of opgeheven, dan zal het, tot meerdere duidelijkheid, dienstig zijn, de „verdubbeling” van de overige intervallen te onderbreken of er opnieuw aan te herinneren.

(Zie voorbeeld 28.)

Het toepassen van deze schrijfwijze vereischt een groote vaardigheid. De ondervinding heeft geleerd, dat haar onoordeelkundig gebruik het lezen bemoeilijkt, in plaats van het te vergemakkelijken.

Zonder de „verdubbeling” der intervallen noodeloos te onderbreken, kan het van tijd tot tijd zijn nut hebben, er opnieuw-aan te herinneren.

§ 26. Wanneer in meerstemmige zangmuziek of harmonieleeropgaven, welke met behulp van intervalteekens worden opgeschreven, door twee noten een éénklank (reine prime) worden gevormd, en is daarbij de eerst op te schrijven noot hoofdnoot van de samenklank of het accoord, dan wordt de tweede noot weergegeven door het intervalteeken voor octaaf, voor hetwelk een octaafteeken wordt geplaatst, dat aangeeft in welk octaaf deze noot moet klinken.

(Zie voorbeeld 29.)

Moeten echter beide noten, welke een éénklank vormen, door een intervalteeken worden weergegeven, dan wordt het desbetreffende intervalteeken twee maal geschreven, waarbij het tweede door het juiste octaafteeken moet worden voorafgegaan. Hierdoor is dan tevens verwarring met intervalverdubbeling vermeden.

(Zie voorbeeld 30.)

In het ziendenmuziekschrift worden deze éénklanken weergegeven, of door een noot met stok naar boven en stok naar beneden, (van gelijke waarde), of (in geval van heele noten) door twee tegen elkaar gedrukte open noten.

In voorbeeld 30, hetwelk te beschouwen is als de uitwerking van een harmonieleeropgave en dat in het ziendenmuziekschrift is gedrukt over twee balken, doet zich bovendien het geval voor, dat een éénklank wordt gevormd door een noot op de onderste en een noot op de bovenste balk. Hierbij wordt in het Braillemuziekschrift gehandeld als bij de boven beschreven éénklank.

(Zie voorbeeld 30.)

Deze schrijfwijze van vierstemmige accoorden op twee balken in het ziendenmuziekschrift, is in Braille toegepast om een vlug en gemakkelijk overzicht der accoorden te verkrijgen.

§ 27. Het kan, eveneens in meerstemmige zangmuziek en harmonieleeropgaven, voorkomen, dat twee stemmen elkaar kruisen. Wanneer zulke muziek in Braille in accoorden wordt opgeschreven, dan moet het verloop van elke stem, evenals in zwartdruk, waarneembaar blijven. Hierbij mag de opeenvolging der stemmen niet worden gewijzigd. De kruising van twee stemmen wordt weergegeven door het plaatsen van het juitste octaafteeken voor het intervalteeken, dat, van de twee tonen, die aangeeft, welke de kleinste afstand vormt met de, als noot uitgeschreven hoofdtoon.

(Zie voorbeeld 31.)

De gevallen, genoemd in § 26 en § 27 zijn van zulk een speciale aard, dat de bestudeering ervan gevoegelijk voorloopig achterwege kan blijven.

§ 28. In eenige landen wordt er de voorkeur aan gegeven, om bij het opschrijven van accoorden, altijd met de onderste toon te beginnen, onverschillig, op welk instrument deze worden uitgevoerd. Op de zelfde wijze wordt gehandeld

bij het opschrijven van gelijktijdig klinkende partijen, waarbij het z.g.n. „in-accoord met” moet worden aangewend, (zie het volgende hoofdstuk) door de partijen één voor één, na elkaar, van onder naar boven te schrijven. Deze schrijfwijze heeft het nadeel, dat de bovenpartij van de harmonie, welke in het algemeen de melodie voert, niet genoeg op de voorgrond treedt, doch zij wordt op ernstige gronden door de muzikale structuur gerechtvaardigd en is bovendien noodzakelijk bij de toepassing van enkele ordeningsmanieren van de Brailleteekens tot muziekstukken.

HOOFDSTUK VI.

MEERSTEMMIGHEID, MET ONGELIJKE BEWEGING IN DE VERSCHILLENDE STEMEN.

§ 29. In-accoord-met en maatverdeeler — Wanneer in het ziendenmuziekschrift op één notenbalk twee of meer stemmen zijn aangegeven, welke een geheel zelfstandige rhythmiek hebben, waardoor ze niet verticaal, als accoorden kunnen, maar horizontaal, als melodische lijnen moeten worden gelezen, dan worden de afzonderlijke stemmen in Braille, maat voor maat na elkaar geschreven. De verschillende stemmen, waaruit een maat kan bestaan, worden gescheiden en tevens verbonden door het „in-accoord-met”: punten 1—2—6 3—4—5.

(Zie voorbeeld 32.)

§ 30. In het bovengenoemde voorbeeld is het in-accoord-met toegepast op de omvang van een geheele maat. Het in-accoord-met kan echter ook worden toegepast voor een gedeelte van een maat. Dit kan noodig zijn: A: Wanneer een maat gedeeltelijk meer- en gedeeltelijk éénstemmig is; B: Wanneer een gedeelte van een maat met behulp van intervalteekens kan worden opgeschreven.

In zulke gevallen moet de maat dusdanig worden verdeeld, dat het gedeelte van de maat waarbij het in-accoord-met moet worden gebruikt, geheel op zichzelf komt te staan. Hierbij wordt als in-accoord-met het teken: punten 5 2 aangewend, terwijl de verschillende maatgedeelten worden gescheiden en tevens verbonden door de „maatverdeeler”: Punten 4—6 1—3. Het in-accoord-met voor maatgedeelten, wat, gemakshalve, kort in-accoord-met zou kunnen worden genoemd, is nimmer van kracht in een ander maatgedeelte dan dat, waarin het voorkomt, omdat elk maatgedeelte steeds alle stemmen moet weergeven, die er in voorkomen.

(Zie voorbeeld 33.)

Voor dat de maatverdeeler in het Braillemuziekschrift was ingevoerd, werd het in-accoord-met steeds voor een geheele maat gebruikt. Wanneer een der stemmen niet gedurende de geheele maat doorliep, moest deze stem worden aangevuld met rusten, welke in de zwartdrukpartij niet voorkwamen. Het toepassen

van de maatverdeeler maakte dit zoo goed als overbodig, waardoor de Braille-partij een meer getrouwe copy van de zwartdruk wordt.

Het is ondoenlijk om regels te geven voor de toegestane lengte van de maatgedeelten, want deze lengte hangt af van de structuur van de desbetreffende maat. De muzikale gedachte en de overzichtelijke weergave zijn de eenige richtsnoeren. Het is echter aan te bevelen, om de maatverdeling zoo veel mogelijk toe te passen na een maatonderdeel, (tel of teldeel) opdat het maatgedeelte hetzij een muzikaal, hetzij een rhythmisch motief inhoudt.

§ 31. Soms is het noodig om van een stem met weinig beweging de geheele maat te schrijven, terwijl het wenschelijk is dat de maat voor de andere stemmen wordt verdeeld. Hierbij dient de onverdeelde stem of het eerst, of het laatst te worden geschreven en moet deze door middel van het in-accorde-met: Punten 1—2—6 3—4—5 aan het overige deel van de maat worden gebonden, hetwelk deze stem moet volgen of voorafgaan, al naar gelang deze het eerst of het laatst wordt geschreven.

(Zie voorbeeld 34.)

§ 32. De eerste noot na een in-accorde-met of maatverdeeler moet altijd door een octaafteeken worden voorafgegaan. Eindigt een maat met een gedeelte, waarin een in-accorde-met is toegepast, dan moet de eerste noot van de nieuwe maat door een octaafteeken worden voorafgegaan.

(Zie voorbeeld 35.)

§ 33. Bij meerstemmigheid met aanwending van het in-accorde-met is het aan te bevelen de verschillende partijen zoo veel mogelijk stuk voor stuk, na elkaar, hetzij van boven naar beneden, hetzij van beneden naar boven, op te schrijven, met inachtneming van de regels, in § 21 gegeven.

Ter verduidelijking van het overzicht, kan de volgorde van de stemmen, in een gedeelte van een muziekstuk worden gewijzigd.

(Zie voorbeeld 36.)

Ten slotte zij er op gewezen, dat de muzikale tekst het snelst wordt begrepen, wanneer de minst bewegelijke stem zich het eerst aan de lezende vinger vertoont.

(Zie voorbeeld 37.)

In het algemeen is het aan te raden, dat bij de studie van het Braillemuziek-schrift, de aandacht in de eerste plaats wordt besteed aan het naleven van de algemeene regels en dat met de uitzonderingsgevallen niet eerder proefnemingen worden gedaan, dan nadat een zekere vaardigheid in het overbrengen van muziekstukken uit zwartdruk in Brilleschrift is verkregen.

Voorbeeld 37 (A) laat zich gemakkelijk begrijpen, aangezien hier eigen'lijk geen sprake is van een werkelijke onder- en bovenstem. Voorbeeld 37 (B) behoort onmiddellijk tot de uitzonderingsgevallen en de noodzakelijkheid van de omwisseling der stemmen in maat 2 ligt geenszins voor de hand.

De omwisseling van stemmen kan nimmer verwarring geven, aangezien de octaafteekens na elk in-accorde-met of elke maatverdeeler duidelijke wegwijzers zijn.

§ 34. Een in-accorde-met of maatverdeeler aan het eind van een regel maakt het afbrekingsteeken overbodig. Wordt echter, bij wijze van uitzondering zulk een teeken aan het begin van een nieuwe regel geplaatst, dan mag het afbrekingsteeken aan het einde van de vorige regel niet ontbreken.

§ 35. Beweging in de partij, door middel van intervalteekens weergegeven. — Zoo nu en dan komt het voor dat binnen een muzikale meerstemmige satz, welke met behulp van intervalteekens zou kunnen worden opgeschreven, zoo nu en dan in een der stemmen eenige beweging optreedt, welke noodzaakt tot onderbreking van het gebruik van intervalteekens en toepassing van het in-accorde-met. Deze geringe beweging kan echter worden aangegeven door intervalteekens, hetzij na een geschreven noot, hetzij in accoorden, dus tusschen andere intervalteekens. Wanneer tegen een uitgeschreven noot door een der stemmen twee of drie noten van **gelijke tijdduur** worden uitgevoerd, dan kunnen deze noten worden aangegeven door intervalteekens, welke worden verbonden en tevens gescheiden door: Punt 6.

(Zie voorbeeld 38.)

Voert een der stemmen tegen de uitgeschreven noot twee noten uit, waarvan de eene wordt gevolgd door de verlengingsstip en de tijdduur van de andere de waarde van de uitgeschreven noot aanvult, dan kunnen deze noten, als boven omschreven, door intervalteekens worden uitgedrukt, waarbij een dezer intervalteekens door de verlengingsstip wordt gevolgd.

(Zie voorbeeld 39.)

§ 36. Bij intervalteekens, welke een zich bewegende stem weergeven, moet slechts dan een octaafteeken worden aangegeven, wanneer de afstand tusschen uitgeschreven noot en de toon, door het intervalteeken uitgedrukt, meer dan een octaaf bedraagt.

(Zie voorbeeld 40.)

In het zoeven besproken geval ging het om een tweestemmige satz. Bij meerstemmige accoorden geldt de regel dat dan een octaafteeken wordt aangegeven, wanneer de door intervalteekens aangegeven stemmen, een octaaf of verder van elkaar verwijderd liggen.

(Zie voorbeeld 41.)

§ 37. De gelijktijdige beweging van twee of zelfs drie stemmen kan op de zelfde wijze worden behandeld. De intervalteekengroepen, welke de samenklanken voorstellen, worden gescheiden en gelijktijdig verbonden door het teeken: Punten 5—6. Deze schrijfwijze kan slechts echter worden toegepast, wanneer het de buitenste noten van de accoorden betreft. In het geval dus: Wanneer de accoorden van onder naar boven worden opgeschreven, de bovenste, en wanneer de accoorden van boven naar onder worden opgeschreven, de onderste noten.

(Zie voorbeeld 42.)

§ 38. Komt in een accoordenreeks van tijd tot tijd stembeweging voor, dan wordt door de boven beschreven werkwijze het gebruik van de maatverdeeler vermeden. Wanneer echter de stembeweging gedurende een geheele maat ononderbroken

voorkomt, dan is het beter deze maat met toepassing van het in-accoord-met op te schrijven.

(Zie voorbeeld 43.)

§ 39. De voorbeelden, in de voorafgaande paragrafen gegeven, toonen aan dat deze schrijfwijze bij voorkeur kan worden toegepast in meerstemmige zangmuziek en in de uitwerking van harmonieleer opgaven. Bij instrumentale muziek vindt zij zelden toepassing, in hoofdzaak om de vergissingen of de twijfel, welke kan ontstaan door het gebruik van een tweetal octaafteekens voor hoogere octaven met een andere beteekenis.

HOOFDSTUK VII.

MEERSTEMMIGHEID MET SAMENVALLENDE NOTEN VAN ONGELIJKE TIJDDUUR. DUBBELNOOTTEEKENS.

§ 40. Bij meerstemmige muziek komt het vaak voor, dat van tijd tot tijd een noot van de eene stem met een noot van de andere stem op de zelfde toonhoogte samenvalt. Hierbij hebben deze samenvallende noten meestal een ongelijke tijdduur, ofschoon het ook kan voorkomen, dat de tijdduur van beide samenvallende noten gelijk is. In het zindenmuziekschrift wordt dit samenvallen weergegeven, hetzij door één noot met stok naar boven en stok naar beneden, hetzij door het tegen elkaar plaatsen van twee noten. in geval de eene noot een open en de andere een dichte noot is, of wanneer beide stemmen een heele noot van gelijke toonhoogte hebben. Deze schrijfwijze doet zich voor bij instrumentale muziek in het algemeen en bij klaviermuziek, wanneer met één hand een melodi uit langere en een begeleiding uit kortere noten bestaande wordt gespeeld, in het bijzonder. Het reeds vroeger behandelde primeteeken, dat bij het opschrijven van accoorden met behulp van intervalteekens in zangmuziek of harmonieleeruitwerkingen uitstekende diensten bewijst, blijft hier buitenbeschouwing. Bij het samenvallen van twee noten, als boven bedoeld, wordt in het Braillemuziekschrift één der beide noten als werkelijke noot geschreven en wordt de andere uitgedrukt door een „dubbelnootteeken”, hetwelk achter de uitgeschreven noot wordt geplaatst.

Deze dubbelnootteekens zijn:

Heele noot:	Punten 4—5—6 3.
Halve noot:	Punten 4—5—6 1—3.
Kwart noot:	Punten 4—5—6 1.
Achtste noot:	Punten 4—5—6 1—2.
Zestiende noot:	Punten 4—5—6 1—2—3.
Twee-en-dertigste noot: .	Punten 4—5—6 2.

Deze teekens kunnen worden gevolgd door de verlengingsstip of de dubbele

stip, in geval de notenwaarden welke zij weergeven op deze wijze zijn verlengd.

Zijn de samenvallende noten van ongelijke tijdsduur, dan wordt de grootste waarde door het dubbelnootteeken weergegeven.

(Zie voorbeeld 44.)

§ 41. Aangezien de dubbelnootteekens in de meeste gevallen een melodische partij weergeven, (hetzij een bovenstem, hetzij een baspartij), moet het gebruik dezer teekens worden ontraden, wanneer het onmogelijk is de geheele satz op deze wijze weer te geven en het gebruik van het in-accoord-met zou moeten worden ingelascht.

(Zie voorbeeld 45.)

HOOFDSTUK VIII.

VERANDERINGSTEEKENS. — AANDUIDING VAN DE TOONAARD.

§ 42. De veranderingsteekens, welke in het ziendenmuziekschrift voor de noten zijn aangegeven (de z.g.n. toevallige verhoogingen en verlagingen), worden in het Braillemuziekschrift onmiddellijk voor de noten of intervalteekens geschreven bij welke zij behooren. Moeten die noten of intervalteekens door een octaafteeken worden voorafgegaan, dan wordt het veranderingsteeken onmiddellijk voor het octaafteeken geschreven. Het veranderingsteeken mag dus door geen enkel teeken, uitgezonderd een octaafteeken, van de noot of intervalteeken worden gescheiden.

De veranderingsteekens zijn:

Kruis:	Punten 1—4—6.
Dubbel kruis:	Punten 1—4—6 1—4—6.
Mol:	Punten 1—2—6.
Dubbel mol:	Punten 1—2—6 1—2—6.
Naturel (of Herstellingsteeken): . .	Punten 1—6.

§ 43. De voorteekens, welke in het ziendenmuziekschrift, tot het aangeven van de toonaard, aan het begin van elke notenbalk zijn geplaatst, worden in het Braillemuziekschrift slechts één maal geschreven. Hierbij wordt slechts het aantal der voorteekens aangegeven, door het schrijven van 1, 2, of 3 veranderingsteekens, terwijl bij meer dan 3 voorteekens het aantal der veranderingsteekens door een cijfer, gevolgd door het desbetreffende veranderingsteeken, wordt uitgedrukt.

(Zie voorbeeld 46.)

De toonaard wordt buiten de muzikale tekst aangegeven, d.w.z. aan het begin van een muziekstuk, of aan het begin van een satz, welke een op zich zelf staand deel van een compositie vormt.

Verandert het muziekstuk van toonaard, dan moet de nieuwe voorteekening,

daar, waar deze in zwartdruk voor de eerste maal voorkomt in Braille één maal worden aangegeven.

De toonaardaanduiding gaat aan het maatteken vooraf, van welke deze door een open vakje kan worden gescheiden.

Evenals de maataanduiding, moeten de voortekens worden aangegeven, in elke partij waarin zij van kracht zijn, wanneer zij binnen de muzikale tekst zijn gevoegd en het muziekstuk in afdeelingen of volgensbladzijde verdeling wordt opgeschreven. (Vergelijk: Hoofdstuk XVII.)

(Zie voorbeeld 47.)

§ 44. De toevallige verhoogings- en verlagingsteekens worden in Braille weergegeven, zoals ze in zwartdruk voorkomen.

(Zie voorbeeld 48.)

In twee gevallen moet hierop een uitzondering worden gemaakt:

Wanneer in het ziendenmuziekschrift twee partijen op één notenbalk zijn gedrukt, en deze in het Braillemuziekschrift **afzonderlijk** worden opgeschreven, dan kan het noodzakelijk zijn, dat in één der partijen in de Braillecopy toevallige verhoogings- of verlagingsteekens worden geschreven, welke in de zwartdrukpartituur niet voorkomen. Dit geval doet zich nl. voor, wanneer in een der stemmen een noot toevallig verhoogd of verlaagd is en deze noot verder op, in de zelfde maat, ook in de andere stem optreedt.

(Zie voorbeeld 49.)

Wordt een reeks van opvolgende octaven in Braille opgeschreven met gebruikmaking van intervalverdubbeling, dan geldt een veranderingsteeken geplaatst voor een uitgeschreven noot ook voor het octaaf en behoeft de intervalverdubbeling niet te worden onderbroken.

(Zie voorbeeld 50.)

HOOFDSTUK IX.

BOGEN.

§ 45. Staan in het ziendenmuziekschrift twee noten van de zelfde stem of partij onder een articulatie- of phraseeringsboog, dan wordt in het Braillemuziekschrift het teeken: Punten 1—4 geschreven achter de eerste noot of het intervalteeken dat deze weergeeft. Staan in zwartdruk drie of vier noten onder een boog, dan wordt in Braille het boogteeken achter elke noot, of het intervalteeken dat deze weergeeft, uitgezonderd de laatste, geschreven. Strekt de boog zich in zwartdruk uit over meer dan vier noten, dan wordt het boogteeken twee maal achter de eerste en één maal achter de voorlaatste noot geplaatst.

(Zie voorbeeld 51.)

§ 46. Strekt een lange boog zich uit over een muzikale zin, of over een begeleidingsfiguur, enz., dan wordt het begin van deze boog weergegeven door

het teeken: Punten 5—6 1—2, geplaatst voor de eerste noot, terwijl het einde van deze boog wordt aangegeven door het teeken: Punten 4—5 2—3, geplaatst na de laatste noot.

Eindigt in zwartdruk de eene en begint de andere boog boven één en de zelfde noot, dan wordt deze in Braille voorafgegaan door het teeken: Punten 5—6 1—2 4—5 2—3.

Deze lange boogteekens maken het mogelijk om in Braillemuziekschrift de korte bogen, welke in het ziendenmuziekschrift onder een lange boog kunnen voorkomen, weer te geven.

(Zie voorbeeld 52.)

§ 47. Wanneer in klaviermuziek twee noten, die weliswaar tot één stem behooren, doch niet met de zelfde hand worden gespeeld, door een boogteeken moeten worden verbonden, dan wordt hiertoe het teeken: Punten 5 1—4 gebezigd. Dit teeken geldt voor *die* gevallen, waarbij in zwartdruk twee, drie of vier noten onder een boog staan. Gaat het om een geval waarbij meer dan vier noten onder een boog staan, dan wordt in Braille het begin van deze boog door het teeken: Punten 5 1—4 1—4 en het einde door het teeken: Punten 5 1—4 weergegeven.

(Zie voorbeeld 53.)

Betreft het bogen over noten die tot de zelfde stem behooren, doch in Braille gedeeltelijk voor en gedeeltelijk na een in-accord-met moeten worden geschreven, dan worden de teekens: Punten 4—5—6 1—4 1—4 en Punten 4—5—6 1—4 gebruikt.

(Zie voorbeeld 54.)

§ 48. Wanneer twee of meer noten van gelijke toonhoogte, welke bijna in alle gevallen de zelfde naam hebben, door een bindings- of syncopeboog aan elkaar verbonden zijn, dan wordt deze boog in Braille weergegeven door het teeken: Punten 4 1—4, hetwelk wordt geschreven na elke noot, of elk intervalteeken dat deze weergeeft, uitgezonderd de laatste.

(Zie voorbeeld 55.)

§ 49. Zijn alle noten van een accoord op deze wijze met die van het volgende accoord verbonden, dan wordt in Braille het teeken: Punten 4—6 1—4 achter het laatste intervalteeken van het eerste accoord geplaatst.

(Zie voorbeeld 56.)

§ 50. Wanneer in een reeks van gelijkvormige accoorden, welke in Braille kunnen worden opgeschreven met toepassing van verdubbeling der intervalteekens, een accoord door middel van bindingsbogen met het volgende is verbonden, dan behoeft de intervalverdubbeling niet te worden opgeheven, maar is het voldoende het teeken: Punten 4—6 1—4 achter de opgeschreven hoofdnoot van het accoord te plaatsen.

(Zie voorbeeld 57.)

§ 51. Bij het overbrengen uit het ziendenmuziekschrift in het Braillemuziekschrift van z.g.n. uitgeschreven arpeggiën, wordt de eerste noot opgeschreven en onmiddellijk gevolgd door het teeken: Punten 4—5 1—4, waarna slechts van elk

volgens accoord de toegevoegde noot wordt aangegeven, om ten slotte het volledige accoord op te schrijven. Deze wijze van weergave in Braille verhoogt de overzichtelijkheid in groote mate, maar de toepassing hiervan eischt van den copïist een goede kijk op de opbouw van zulk een uitgeschreven arpeggio.

(Zie voorbeeld 58 (A).)

Vertrouwt men zich echter niet voldoende om deze schrijfwijze toe te passen, dan kan men, zonder noten weg te laten, de weg volgen, die is aangegeven in voorbeeld 58 (B).

Wegens de groote overzichtelijkheid echter, verdient de weergave volgens voorbeeld 58 (A) verreweg de voorkeur.

§ 52. Komt in het ziendenmuziekschrift onder een korte phraseeringsboog een bindingsboog voor, zoodat in Braille twee verschillende boogteekens achter de noot of het intervalteeken moeten worden geschreven, dan wordt eerst het phraseeringsboog- en dan het bindingsboogteeken geplaatst.

(Zie voorbeeld 59.)

§ 53. De dubbelnootteekens kunnen, evenals de noten en intervalteekens, worden gevolgd door de teekens, welke de bogen uit het ziendenmuziekschrift weergeven, als deze betrekking hebben op de partij, door de dubbelnootteekens voorgesteld.

HOOFDSTUK X.

KLANKDUURTEEKENS EN ACCENTEN.

§ 54. De verschillende aanwijzingen betreffende de klankduur en de accenten worden in Braille door de navolgende teekens weergegeven:

Staccato: Punten 2—3—6.

Staccatissimo: Punten 6 2—3—6.

Lourd: Punten 5 2—3—6.

(Puntje met liggend streepje in zwartdruk.)

Portato of tenuto staccato: Punten 1—4 2—3—6.

(Boog en staccatopuntje in zwartdruk.)

Tenuto: Punten 4—5—6 2—3—6.

Martellato: Punten 5—6 2—3—6.

(Dakje boven de noot met opening naar beneden, of onder de noot met opening naar boven in zwartdruk.)

Smorzando: Punten 4—6 2—3—6.

(Dakje met opening naar links in zwartdruk.)

Omgedraaid smorzandoteeken: Punten 4 2—3—6.

(Dakje met opening naar rechts in zwartdruk.)

Crescendo en decrescendo op één noot: . Punten 1—6 3

(Ruit in zwartdruk.)

Met uitzondering van portato worden deze teekens geplaatst voor de noot, waarop zij betrekking hebben.

Aangezien de portatonoten gelijktijdig staccato en geboogd zijn, wordt het staccatoteeken vóór en het boogteeken achter de noot geplaatst.

(Zie voorbeeld 60.)

§ 55. Wanneer een der boven beschreven teekens moet worden geplaatst bij meer dan drie opvolgende noten, dan wordt het twee maal voor de eerste en één maal voor de laatste noot der reeks geschreven.

(Zie voorbeeld 61.)

HOOFDSTUK XI

VINGERZETTINGSTEEKENS.

§ 56. De teekens tot het aangeven van de vingerzetting worden achter de noten of intervalteekens geplaatst. Zij zijn:

- Eerste vinger: Punt 1.
- Tweede vinger: Punten 1—2.
- Derde vinger: Punten 1—2—3.
- Vierde vinger: Punt 2.
- Vijfde vinger: Punt 1—3.

(Zie voorbeeld 62.)

Vingerzettingsteekens en verdere aanwijzingen op de vingerzetting betrekking hebbende (zie § 58, alinea 2) mogen door geen enkel teeken, uitgezonderd de verlengingsstip, van de noten worden gescheiden.

§ 57. Bij vingerwisseling op liggende toets, in het zieldenmuziekschrift door twee naast elkaar staande vingerzettingcijfers boven of onder één noot aangegeven, worden in het Braillemuziekschrift de vingerzettingsteekens door het boogteeken: Punten 1—4 verbonden.

(Zie voorbeeld 63.)

§ 58. Zijn in het zieldenmuziekschrift boven of onder de noten meerdere vingerzettingen (ter keuze) boven elkaar aangegeven, dan worden in het Braillemuziekschrift de verschillende vingerzettingsteekens achtereenvolgens achter de noten of intervalteekens, op welke zij betrekking hebben, geplaatst. Hierbij moet worden zorg gedragen, dat steeds het eerst de vingerzetting, welke in zwartdruk het dichtst bij de noot staat, wordt geschreven, opdat door de geheele muzikale tekst de de gelijkvormigheid wordt bewaard.

Zijn bij een notenreeks, in het zieldenmuziekschrift, twee vingerzettingen aangegeven, dan moet bij *die* noten, waarbij in zwartdruk uitsluitend de tweede vingerzetting is geplaatst, het vingerzettingsteeken in Braille door punt 6 worden voorafgegaan.

(Zie voorbeeld 64.)

HOOFDSTUK XII.

GEBROKEN NOTEN EN ACCOORDEN, TREMOLO.

§ 59. Wanneer noten of accoorden moeten worden gebroken in waarden van kortere tijdduur als de uitgeschreven noot of het uitgeschreven accoord, dan wordt dit in het ziendenmuziekschrift kenbaar gemaakt door middel van waarde-streepjes, door de stok of boven de heele noot aangegeven. In het Braillemuziekschrift worden deze waardestreepjes door tweeledige teekens voorgesteld, welke onmiddellijk achter de uitgeschreven noot of het uitgeschreven accoord worden geplaatst.

In het ziendenmuziekschrift kan de breking slechts plaats vinden in achtsten of kleinere notenwaarden. In het Braillemuziekschrift echter kan deze afkorting ook worden toegepast waar deze in het ziendenmuziekschrift niet is aangegeven en een maat of gedeelte van een maat uit noten of accoorden van **gelijke** toonhoogte en **gelijke** tijdduur bestaat. In dit geval kan in Braille de afkorting worden toegepast van kwarten of kleinere notenwaarden.

De brekingsteekens zijn de volgende:

- Breking in kwarten: Punten 4—5 1.
- Breking in achtsten: Punten 4—5 1—5. -
- Breking in zestienden: Punten 4—5 1—2—3.
- Breking in twee-en-dertigsten: Punten 4—5 2.
- Breking in vier-en-zestigsten: . Punten 4—5 1—3.

(Zie voorbeeld 65.)

§ 60. Is het noodig, een van deze teekens te verdubbelen, dan wordt na de eerste noot of na het eerste accoord slechts dit deel van het teeken, hetwelk de waarde van de breking aangeeft, verdubbeld, terwijl na de laatste noot of na het laatste accoord het geheele teeken één maal wordt geplaatst.

(Zie voorbeeld 66.)

Voorbeeld 67 laat zien, dat de breking wel in het Braille, doch niet in de zwartdruk voorkomt. (Vergelijk § 59.) Het geldt hier een afkorting, in het Braillemuziekschrift, om plaatsruimte te sparen. De juiste toepassing ervan vereischt groote behendigheid en helder inzicht. De besparing is meestal te gering en het nut van een getrouwe copy van de zwartdruk is te groot, om de toepassing van deze afkorting, daar waar deze in zwartdruk niet is gebezigd, in Braille te wettigen en het begaan van vergissingen te risqueren.

(Zie voorbeeld 67.)

§ 61. Noten of accoorden, welke niet alleen moeten worden gebroken in kleinere waarden, maar bovendien afwisselend moeten worden gespeeld, (tremolo) worden in het ziendenmuziekschrift door de waardestreepjes (door de stokken of boven de heele noten) verbonden.

In het Braillemuziekschrift worden deze noten of accoorden naast elkaar geplaatst, waarbij een tremoloteeken tusschen deze noten of accoorden, zoowel als

waardebepaling voor de breking, als tot aanduiding van het afwisselend spelen dient.

De tremoloteekens (in onderscheid van de brekingsteekens, genoemd in § 59) zijn de volgende:

- Tremoleeren in achtsten: Punten 4—6 1—2.
 Tremoleeren in zestienden: Punten 4—6 1—2—3.
 Tremoleeren in twee-en-dertigsten: Punten 4—6 2.
 Tremoleeren in vier-en-zestigsten: Punten 4—6 1.

Het tweede lid van het laatstgenoemde tremoloteeken komt niet overeen met het tweede lid van het overeenkomstige brekingsteeken, (§ 59). De toepassing van de punten 1—3 voor de bepaling: Breking in vier-en-zestigsten, is hier onmogelijk, aangezien daardoor de „maatverdeeler” (§ 30) zou ontstaan. De omstandigheid dat „tremoleeren in kwarten” is uitgesloten, maakt dat het tweede lid van het teeken: „Breking in kwarten” (Punt 1) (§ 59) kan worden toegepast als tweede lid van het teeken: „Tremoleeren in vier-en-zestigsten” (§ 61).

Verdubbeling van de tremoloteekens moet ernstig worden ontraden, omdat daardoor minder duidelijk zou worden, welke noten of accoorden tot het afwisselend spelen (tremolo) bij elkaar behooren.

(Zie voorbeeld 68.)

HOOFDSTUK XIII.

TEMPO- EN VOORDRACHTSAANWIJZINGEN.

§ 62. De aanduidingen van tempo, karakter en voordracht, zooals deze in het zieldenmuziekschrift, boven het begin van de eerste notenbalk voorkomen, worden in het Braillemuziekschrift aangegeven vóór de toonaardbepaling.

Bij het opschrijven van deze aanduidingen mag geen „Braillekortschrift” worden toegepast.

§ 63. De metronoomaanduiding wordt in het Brilleschrift aangegeven door: De noot C, welke de waarde moet hebben overeenkomstig de zwartdruk, onmiddellijk gevolgd door het „Is gelijk-teeken”: Punten 2—3—5—6 en het cijfer van de gradenschaal van de metronoom. De letters: M.M., welke in de zwartdruk aan de noot voorafgaan, worden in Braille niet aangegeven.

Zie voorbeeld 69.)

Een enkele maal komt het voor dat in de zwartdruk deze teekens in omgekeerde volgorde worden aangegeven. In dit geval is het aan te bevelen ook in Braille deze schrijfwijze te volgen.

(Zie voorbeeld 70.)

Als voorbeeld voor het behandelde in § 62 en § 63 en om datgene wat beschreven is in Hoofdstuk III en VIII begrijpelijk te maken, wordt in voorbeeld 71

een samenvatting van aanduidingen gegeven, volgens hun orde van opvolging, zoals deze kunnen voorkomen, hetzij aan het begin van een muziekstuk, hetzij in de loop daarvan. De aandacht moet er op worden gevestigd, dat, wegens het kleine formaat, in voorbeeld 71 twee regels zijn benut. Bij het Brailleeren op grooter formaat papier (quarto) kunnen deze aanduidingen op één regel worden geschreven. Nemen deze aanduidingen geen geheele regel in beslag, dan worden zij in het midden van de regel geschreven.

§ 64. De aanwijzingen voor tempo of voordracht, welke in de muzikale tekst zijn ingevoegd, worden in het Braillemuziekschrift tusschen de noten geschreven. Deze aanwijzingen worden in de Braillecopy onmiddellijk voor de noten geplaatst, waarboven (resp. onder) zij in de zwartdruk zijn aangegeven. Zij moeten worden voorafgegaan door het teeken: Punten 3-4-5, „woordmerk” hetwelk de taak heeft, elke mogelijke verwisseling van alphabetische teekens met muziekteekens te voorkomen. Het voortgaan van de muzikale tekst wordt kenbaar gemaakt door de verschijning van het juiste octaafteeken, hetwelk steeds aan de eerste noot na een aanduiding in letters moet voorafgaan.

(Zie voorbeeld 72.)

Bestaat zulk een aanduiding uit meerdere woorden, dan moet deze, zoo veel mogelijk, los van de notentekst worden aangegeven. Dit maakt soms het gebruik van het afbrekingsteeken: Punt 5, noodig, om een maat te onderbreken. Elk woord wordt tusschen twee open vakjes geschreven en slechts het eerste woord wordt onmiddellijk door het woordmerk voorafgegaan.

(Zie voorbeeld 73 (A).)

Worden deze aanduidingen tusschen haakjes geschreven, dan is het woordmerk overbodig, doch het octaafteeken voor de eerste der opvolgende noten wordt altijd gehandhaafd, want dit toch is het sein om de Brailleteekens weer als muziekteekens te lezen.

(Zie voorbeeld 73 (B).)

§ 65. De aanwijzingen voor tempo en voordracht moeten in het Brilleschrift geheel overeenkomstig de zwartdruk worden weergegeven. Een uitzondering op deze regel wordt gemaakt voor de navolgende aanduidingen:

Crescendo of Cresc.: Punten 3-4-5 1-4 1-2-3-5 3.

Decrescendo of Decresc.: Punten 3-4-5 1-4-5 1-5 1-4
1-2-3-5 3.

Diminuendo of Dimin.: Punten 3-4-5 1-4-5 2-4
1-3-4 3.

Crescendo, aangegeven door
uiteenlopende lijnen: Punten 3-4-5 1-4.

Diminuendo, aangegeven door naar elkaar
lopende lijnen: Punten 3-4-5 1-4-5.

Het einde van een crescendoteeken: . . Punten 3-4-5 2-5.

Het einde van een diminuendoteeken: . . Punten 3-4-5 2-5-6.

De twee laatstgenoemde teekens zijn overbodig, wanneer het einde van een crescendo- of diminuendoteeken op een dynamische aanduiding uitloopt.

(Zie voorbeeld 74.)

§ 66. Wanneer eenige aanwijzingen, elk slechts uit één of enkele letters bestaande, in de Braillecopy onmiddellijk na elkaar moeten worden geschreven, dan is het onderbreken van de maat, door toepassing van het afbrekingsteeken: Punt 5, overbodig, doch moet elke aanwijzing worden voorafgegaan door het woordmerk. (Zie voorbeeld 75.)

§ 67. Het komt vaak voor, dat in de zwartdruk een aanwijzing voor tempo of voordracht wordt gevolgd door een lijn, bestaande uit opeenvolgende puntjes of streepjes, welke aanduidt hoe lang deze aanwijzing van kracht is. Loopt deze lijn uit op een andere aanwijzing, dan wordt in de Braillecopy deze lijn niet vermeld. Ontbreekt echter aan het einde van genoemde lijn een aanwijzing, dan wordt in Braille slechts het einde van deze lijn vermeld, door middel van het teeken: Punten 3—4—5 3.

HOOFDSTUK XIV.

MELODISCHE VERSIERINGEN.

§ 68. De lange voorslag, in het ziendenmuziekschrift aangegeven door een klein gedrukte noot, wordt in het Brillemuziekschrift voorgesteld door een noot, voorgesteld door een noot, voorafgegaan door het teeken: Punten 5 2—6.

(Zie voorbeeld 76.)

§ 69. In het ziendenmuziekschrift wordt de korte voorslag aangegeven door een klein gedrukte noot, met schuin streepje door stok en vlaggetje(s). Komen meerdere korte voorstellen achter elkaar, dan worden de klein gedrukte noten, welke ze weergeven, door de waardestepen verbonden.

In het Brillemuziekschrift wordt elke korte voorslag aangegeven door een noot, voorafgegaan door het teeken: Punten 2—6.

(Zie voorbeeld 77.)

Komen meer dan drie korte voorstellen onmiddellijk na elkaar, dan wordt het teeken: Punten 2—6 twee maal voor de eerste en éénmaal voor de laatste geschreven.

(Zie voorbeeld 78.)

Alle versieringsnoten moeten worden geschreven op de zelfde regel, waarop de hoofdnoot, waarbij ze behooren, haar plaats krijgt.

§ 70. De verschillende teekens, tot het weergeven van de dubbelslag, worden in het Brillemuziekschrift altijd geplaatst vóór de noot, of het intervalteeken dat deze voorstelt, welke zij beïnvloeden.

Deze teekens zijn de volgende:

Dubbelslag (boven de noot in zwartdruk): Punten 2—5—6.

Dubbelslag (na de noot in zwartdruk): Punten 6 2—5—6.

Omgekeerde dubbelslag (boven de noot in zwartdruk): Punten 2—5—6 1—2—3.

Omgekeerde dubbelslag (na de noot in zwartdruk): Punten 6 2—5—6 1—2—3.

(Zie voorbeeld 79.)

De veranderingsteekens, welke op de dubbelslag betrekking hebben, worden in het Braillemuziekschrift vóór het dubbelslagteeken geschreven. Het veranderings-teeken (onder het dubbelslagteeken in zwartdruk) wordt in Braille altijd door punt 6 voorafgegaan. Wanneer in zwartdruk zoowel een veranderingsteeken boven als onder het dubbelslagteeken voorkomt, dan wordt in Braille het eerstgenoemde altijd het eerst geschreven.

(Zie voorbeeld 80.)

§ 71. De verschillende teekens tot het weergeven van prallers en mordenten gaan in het Braillemuziekschrift vooraf aan de noten, waarbij ze in het ziendenmuziekschrift staan, ook wanneer deze noten door intervalteekens worden voorgesteld.

Deze teekens zijn de volgende:

Korte praller:	Punten 5 2-3-5.
Lange praller:	Punten 5-6 2-3-5.
Korte mordent:	Punten 5 2-3-5 1-2-3.
Lange mordent:	Punten 5-6 2-3-5 1-2-3.
Lange praller, voorafgegaan door dubbelslag:	Punten 2-5-6 5-6 2-3-5.
Lange praller, gevolgd door dubbelslag:	Punten 5-6 2-3-5 2-5-6.
Lange praller, voorafgegaan door omgekeerde dubbelslag:	Punten 2-5-6 1-2-3 5-6 2-3-5.
Lange praller, gevolgd door omgekeerde dubbelslag:	Punten 5-6 2-3-5 2-5-6 1-2-3.

(Zie voorbeeld 81.)

Wanneer in het ziendenmuziekschrift de dubbelslagen, welke de lange prallers voorafgaan of volgen, worden aangegeven door haken aan het begin of aan het eind van de lange prallerteekens, hetzij naar boven, hetzij naar beneden, dan worden in het Braillemuziekschrift de navolgende vier teekens gebruikt:

Lange praller, voorafgegaan door haak naar boven:	Punten 4 5-6 2-3-5.
Lange praller, gevolgd door haak naar beneden:	Punten 5-6 2-3-5 3.
Lange praller, voorafgegaan door haak naar beneden:	Punten 6 5-6 2-3-5.
Lange praller, gevolgd door haak naar boven:	Punten 5-6 2-3-5 1.

(Zie voorbeeld 82.)

§ 72. Het spreekt vanzelf, dat, wanneer een dubbelslag, praller of mordent gelijktijdig in twee stemmen optreedt, het desbetreffende teeken in Braille voor beide noten wordt geschreven, zelfs wanneer een dezer noten door een intervalteeken wordt weergegeven.

(Zie voorbeeld 83.)

§ 73. De triller wordt aangegeven door het teeken: Punten 2-3-5 en wordt in Braille geschreven vóór de noot, of het intervalteeken welke deze weergeeft, waarbij het in zwartdruk staat aangegeven.

(Zie voorbeeld 84.)

§ 74. Evenals de lange praller, wordt zoo nu en dan ook de triller met de dubbelslag gecombineerd. In dit geval worden de teekens op de zelfde wijze samengevoegd, doch begrijpelijkerwijs vervangt het trillerteeken dat voor de lange praller.

§ 75. Een veranderingsteeken in zwartdruk geplaatst boven of onder de praller, mordent of triller, moet in Braille onmiddellijk voor het desbetreffende teeken worden geplaatst.

(Zie voorbeeld 85.)

§ 76. De vingerzettingen, welke van tijd tot tijd de dubbelslag, praller, mordent of triller begeleiden, worden in Braille geschreven na de noot of het intervalteeken, dat door een dezer melodische versieringen wordt beïnvloed.

(Zie voorbeeld 86.)

In het ziendenmuziekschrift worden in oude composities weleens haken of krullen gevonden, welke de noten begeleiden, maar waarvan de beteekenis niet duidelijk is. In zulke gevallen dienen voor het Braillemuziekschrift, tot weergave daarvan, teekens te worden ontworpen. De strekking van deze teekens moet noodzakelijk in een duidelijke verklaring worden omschreven, welke bij het muziekstuk moet worden gevoegd.

HOOFDSTUK XV.

HERHALINGSTEEKENS, HERHALINGSCIJFERS, AFKORTINGEN VOOR WILLEKEURIGE GEDEELTEN, (SEGNO) EN STREEPEN.

§ 77. Het veelvuldig gebruik van herhalingsteekens en afkortingen voor willekeurige gedeelten vormt in het Braillemuziekschrift een der meest ingrijpende verschillen met het ziendenmuziekschrift. Zou de toepassing hiervan in het ziendenmuziekschrift het lezen uiterst bemoeilijken, in het Braillemuziekschrift is een oordeelkundige aanwending van deze werkwijze een dringende noodzaak, aangezien daardoor, soms belangrijke, plaatsruimte wordt gespaard, waardoor het lezen wordt bekort en het van buiten leeren wordt versneld.

§ 78. Herhalingsteeken. — Wanneer twee onmiddellijk op elkaar volgende maten, of in een maat, twee of meer opvolgende maatdeelen geheel aan elkaar gelijk zijn, dan kan in het Braillemuziekschrift een verkorte schrijfwijze worden toegepast, welke bestaat in de aanwending van het herhalingsteeken: Punten 2—3—5—6. Uit het bovenstaande blijkt dat het gebruik van het herhalingsteeken zich beperkt tot de herhaling van hoogstens één maat. Afgezien van de zeer zeldzame uitzonderingsgevallen, moet er zorgvuldig voor worden gewaakt, dat, bij het gebruik van een herhalingsteeken voor een gedeelte van een maat, de natuurlijke onderverdeling van de maat in tellen en teldeelen niet wordt veronachtzaamd. De Braille lezende musicus moet de maat snel kunnen overzien en de plaats welke het herhalingsteeken in de maat inneemt, of welke de herhalingsteekens in de maat innemen, moet den lezer in staat stellen, de waarde er van gemakkelijk te kunnen bepalen.

§ 79. Zijn beide helften van een maat aan elkaar gelijk, dan wordt de eerste helft uitgeschreven en de tweede helft weergegeven door een herhalingsteeken, hetwelk onmiddellijk achter het uitgeschreven maatdeel wordt geplaatst. Zijn twee opvolgende maatdeelen (tellen) aan elkaar gelijk, dan wordt het eerste uitgeschreven en het tweede weergegeven door een herhalingsteeken, hetwelk onmiddellijk achter het uitgeschreven maatdeel wordt geplaatst. Zijn drie opeenvolgende maatdeelen (tellen) aan elkaar gelijk, dan wordt het eerste uitgeschreven en worden het tweede en derde elk door een herhalingsteeken weergegeven, welke onmiddellijk achter het uitgeschreven maatdeel worden geplaatst. Deze drie genoemde gevallen komen veelvuldig voor.

(Zie voorbeeld 87.)

Is het laatste gedeelte van een maat volkomen gelijk aan het eerste gedeelte van de onmiddellijk volgende maat, dan mag het herhalingsteeken niet worden toegepast. Het herhalingsteeken kan derhalve nimmer aan het begin van een maat komen.

§ 80. Zijn twee of drie onderdeelen van een maatdeel (halve tel of derde gedeelte van een tel) aan elkaar gelijk, dan kan het gebruik van het herhalingssteeken ook in dit geval worden toegepast, wat echter minder voorkomt als de boven beschreven gevallen en meerdere oplettendheid vereischt. Deze werkwijze is van groot nut bij reeksen van noten met kleine waarden, en begeleidingsfiguren, waarbij het rythme gemakkelijk is te overzien. Hierbij zullen de waardestrepn in zwartdruk een onmisbaar richtsnoer vormen.

(Zie voorbeeld 88.)

Wanneer een maatdeel of onderdeel daarvan meer dan drie maal opvolgend wordt herhaald, dan wordt het herhalingsteeken één maal geschreven, onmiddellijk gevolgd door het cijferteeken: Punten 3—4—5—6 en het cijfer, dat aangeeft hoe vaak de herhaling plaats vindt. Moet zulk een herhalingsteeken in de loop van een maat worden geschreven, dan moet de eerste noot, die het volgt, worden voorafgegaan door een octaafsteeken.

(Zie voorbeeld 89.)

§ 81. Wanneer eerst enkele onderdeelen van een maatdeel en onmiddellijk daarna het geheele maatdeel worden herhaald, dan volgen herhalingsteekens van verschillende waarde onmiddellijk na elkaar. Deze dienen te worden gescheiden door punt 3.

(Zie voorbeeld 90.)

§ 82. In § 78 is gezegd, dat, bij het toepassen van herhalingsteekens, de natuurlijke verdeling van de maat in acht genomen moet worden. In eenige speciale gevallen, zooals b.v. bij accoorden welke uit gesyncopeerde waarde bestaan, is een uitzondering gewettigd.

(Zie voorbeeld 91.)

§ 83. Zijn twee opvolgende maten aan elkaar gelijk, dan wordt de tweede maat weergegeven door een herhalingsteeken, voorafgegaan en gevolgd door een open vakje. Zijn drie opvolgende maten aan elkaar gelijk, dan wordt, nadat de

eerste maat is uitgeschreven, maat 2 en maat 3 op bovenbeschreven wijze door een herhalingsteeken weergegeven. Zijn meer dan drie opvolgende maten aan elkaar gelijk, dan wordt de eerste maat uitgeschreven, waarna één maal het herhalingsteeken wordt geplaatst, hetwelk onmiddellijk wordt gevolgd door een cijferteken met cijfer, dat aangeeft: Hoeveel maten aan de uitgeschreven maat gelijk zijn.

(Zie voorbeeld 92.)

§ 84. In maten waarin het lange of korte in-accoord-met voorkomt, kan het herhalingsteeken eveneens worden toegepast. Volgens de hierboven gegeven regels kan het worden aangewend hetzij voor een partij, welke vóór, hetzij voor een partij, welke ná het in-accoord-met wordt geschreven.

(Zie voorbeeld 93.)

§ 85. Het is aan te bevelen, de muzikale tekst dusdanig te rangschikken, dat een nieuwe regel nimmer met een herhalingsteeken aanvangt, uitgezonderd wanneer zulk een herhalingsteeken een geheele maat vertegenwoordigt.

§ 86. Bij de beoordeeling of verschillende maatgedeelten of geheele maten aan elkaar gelijk zijn, gaat het niet alleen om de noten, doch tevens om de bij de noten behorende klankduurtekens, accenten en phraseeringsbogen.

Staat in het zindenmuziekschrift een phraseeringsboog bij een notenreeks, welke in het Braillemuziekschrift wordt weergegeven met aanwending van herhalingstekens, dan is het gebruik van de phraseeringsboogtekens: Punten 5—6 1—2 en 4—5 2—3 boven de boogtekens: Punten 1—4 1—4 en 1—4 te verkiezen.

(Zie voorbeeld 94.)

In dit voorbeeld is (A) verreweg te verkiezen boven (B).

§ 87. Met het toepassen van herhalingstekens bij notengroepen onder korte phraseeringsbogen, moet uiterst voorzichtig worden omgesprongen. Voorbeeld 95 (A) geeft ten onrechte weer, dat de boog van de eerste tot de laatste noot van het voorbeeld loopt. Voorbeeld 95 (B) geeft de tekst op de juiste wijze weer, en laat zien, dat wegens de phraseeringsbogen hier geen herhalingstekens kunnen worden toegepast.

(Zie voorbeeld 95.)

§ 88. Een bindingsboog, welke in zwartdruk boven, resp. onder twee noten of samenklanken staat, waarvan de eene, in Braille, als laatste van een maat of maatonderdeel moet worden geschreven, terwijl de andere de eerste is van een maat of maatonderdeel, wat door een herhalingsteeken zal worden weergegeven, dan wordt de desbetreffende bindingsboog vóór het herhalingsteeken geplaatst. Gaat het in zulk geval om twee noten, resp. samenklanken waarvan de eene de laatste is van een maat of maatonderdeel, wat is weergegeven door een herhalingssteeken, en de andere de eerste van een maat of maatonderdeel, wat in noten zal worden geschreven, dan wordt het desbetreffende bindingsboogteeken vóór de noot geplaatst.

(Zie voorbeeld 96.)

§ 89. Herhalingscijfers. — Wanneer een aantal maten volkomen gelijk is aan het zelfde aantal onmiddellijk voorafgaande maten, dan worden zij in Braille weergegeven door een cijferteeken met cijfer, voorafgegaan en gevolgd door een open vakje. Dit cijfer moet het aantal dezer maten aangeven.

(Zie voorbeeld 97.)

§ 90. Wanneer eenige maten volkomen gelijk zijn aan de eerste maten van een onmiddellijk voorafgaande matengroep, dan wordt als volgt gehandeld: De voorafgaande matengroep wordt teruggeteld, tot en met de eerste van de later terugkerende maten. Dit aantal wordt in Braille door een cijferteeken met cijfer weergegeven; daarna wordt een tweede cijferteeken met cijfer geschreven, dat aangeeft hoeveel der volgende maten gelijk zijn aan de eerste maten van de door het eerste cijfer uitgedrukte groep. Deze beide cijfers moeten elkaar zonder onderbreking opvolgen.

(Zie voorbeeld 98.)

De eerste noot van de maat, welke volgt op een herhalingscijfer, moet worden voorafgegaan door een octaafteeken, zooals de voorbeelden 97 en 98 laten zien.

§ 91. De herhalingscijfers (§ 89 en § 90) mogen niet worden toegepast wanneer het gaat om de herhaling van meer dan acht maten, of om de herhaling van de eerste maten van een groep van meer dan acht maten. Bovendien is het gebruik van herhalingscijfers verboden wanneer de maten, waarnaar het herhalingscijfer verwijst, zelve een herhalingscijfer inhouden. Dit om te voorkomen dat het terugtellen voor de Braille lezende te bezwaarlijk en te tijdroovend wordt, of verwarring kan stichten. Voor deze gevallen bestaat een andere afkortingsmanier: (Zie § 94.)

Bij toepassing van de herhalingscijfers moet de muzikale zinsbouw van het muziekstuk in het oog worden gehouden en zoo min mogelijk worden gestoord.

§ 92. De nuanceeringsaanwijzingen worden geacht te zijn inbegrepen in herhalingsteekens en herhalingscijfers. Het is echter zeer wel mogelijk, herhalingssteekens en herhalingscijfers toe te passen, bij gewijzigd nuanceeringsvoorschrift. Hierbij moet het dan mogelijk zijn de gewijzigde nuanceeringsaanwijzing vóór het herhalingsteeken of herhalingscijfer te plaatsen.

§ 93. Zijn één of meer onmiddellijk op elkaar volgende maatdeelen (tellen) of maten geheel aan elkaar gelijk, doch treden de herhalingen op in verschillende octaven, dan is het gebruik van herhalingsteekens en herhalingscijfers zeer goed mogelijk. Hierbij moet het herhalingsteeken of herhalingscijfer worden voorafgegaan door een octaafteeken, dat aangeeft in **welk** octaaf de notenreeks, welke door het herhalingsteeken of herhalingscijfer wordt weergegeven, **begint**. De noot, welke volgt op een, door een octaafteeken voorafgegaan herhalingsteeken, moet zelf wederom door een octaafteeken worden voorafgegaan.

(Zie voorbeeld 99.)

§ 94. Segno; Herhaling van willekeurige gedeelten. — Het aanvangssegno, in het zindenmuziekschrift een S met schuine streep er door en twee punten,

wordt in het Braillemuziekschrift weergegeven door het teeken: Punten 3—4—6 tusschen twee open vakjes geplaatst. Het sluitsegno, cirkel met kruis er door in zwartdruk, wordt in Braille weergegeven door het teeken: Punten 1—6 onmiddellijk achter de laatste maat van het ingesloten gedeelte geplaatst. Het D" al segno, schuin kruis met vier punten in zwartdruk, door het teeken: Punten 5 3—4—6 tusschen twee open vakjes geplaatst.

Deze teekens komen in het ziendenmuziekschrift betrekkelijk zelden voor, maar in het Braillemuziekschrift kunnen zij goede diensten bewijzen, ook daar, waar ze in het ziendenmuziekschrift niet zijn toegepast.

Komt een aantal maten, geheel ongewijzigd, twee of meermalen in een muziekstuk voor en ligt de eerste maat van elk dezer groepen meer dan acht maten van elkaar verwijderd, of gaan de groepen het aantal van acht maten te boven, dan kan de afkorting op de navolgende wijze worden toegepast. Aan het begin en aan het einde van de groep maten, welke verder in het muziekstuk herhaald worden, wordt resp. het aanvangs- en het slotsegno geschreven. De herhaling van de ingesloten groep maten wordt aangegeven door het d" al segno. Komt slechts het eerste gedeelte van een groep maten twee of meer malen in een muziekstuk voor, dan wordt aldus te werk gegaan. Aan het begin van de matengroep wordt het aanvangssegno geschreven, terwijl daàr waar eenige der eerste maten van de, met het aanvangssegno gemerkte groep terugkomen, het d" al segno wordt geplaatst, onmiddellijk gevolgd door een cijferteeken met cijfer, dat aangeeft, hoeveel maten gelijk zijn aan die, welke bij het aanvangssegno beginnen. Het aanvangssegno en d" al segno worden altijd onmiddellijk gevolgd door een overeenkomstige letter van het alphabeth, A, B, C, D, enz., om het mogelijk te maken deze afkorting toe te passen voor meer dan één matengroep in het zelfde muziekstuk. Het verdient aanbeveling dat de Braillecopiïst van te voren het te Brailleen muziekstuk doòrzielt, om na te gaan of de afkortingsmethode kan worden toegepast. Hij doet daarbij goed, de segnoteekens van te voren met potlood in de zwartdruk bij te schrijven, omdat later het plaatsen van een segno in de reeds geschreven Braille partij onmogelijk is.

Wanneer het muziekstuk uit eenige hoofddeelen bestaat, (Sonate, Sonatine, Suite e.d.), dan moet het toepassen van de afkorting door middel van segnoteekens, voor elk deel op zich zelf staan.

(Zie voorbeeld 100.)

§ 95. Bij enkele Braillemuziekdrukkerijen in het Buitenland, „National Institute for the Blind" Londen en „Kgl. Blindenanstalt" Berlin-Steglitz, bestaat de gewoonte om in eenige uitgaven, de maten van het muziekstuk te nummeren. Hiermee wordt beoogd, het gemakkelijk terugvinden van bepaalde maten te bevorderen. Hierbij wordt gedacht aan de toepassing van herhalingscijfers en segnoteekens, of aan gedichten e.d., welke in zwartdruk bij de muziek zijn gevoegd, doch welke in Braille buiten de muzikale tekst worden opgeschreven, waarbij dan kan worden vermeld, bij welke maten deze gedichten e.d. behooren. (Vergelijk b.v.: S. Carg-Elert, „Choral-improvisationen für Orgel", Op. 65).

Hoewel deze werkwijze zeer zelden gevraagd zal worden, zullen hieronder,

volledigheidshalve, de regels worden gegeven, volgens welke de maatnummering kan plaats hebben:

1: Al naar gelang de wijze waarop de muzikale tekst wordt gerangschikt, kunnen de maatnummers worden aangegeven, hetzij aan het begin van elke regel, hetzij aan het begin van elke afdeeling, wanneer het muziekstuk in afdeelingen wordt opgeschreven. Aan het begin van elke regel of afdeeling wordt een cijfer geschreven, hetwelk het nummer aangeeft van de eerste volledige maat van de regel of afdeeling. Komt op een regel slechts een gedeelte voor van een maat, welke op de voorafgaande regel is begonnen en van welke het maatnummer aan het begin van die regel staat, dan wordt het maatsijfer opnieuw geschreven, gevolgd door punt 3.

2: Begint een muziekstuk met een onvolledige maat, (opmaat) dan wordt deze genummerd met het cijfer 0.

3: De maten, welke op voorschrift van de herhalingsteekens in het ziendenmuziekschrift, (Repriseteekeus, d' al segno, e.d.) als herhaling worden gespeeld, krijgen in het Braillemuziekschrift geen nummering. Daarentegen worden „Tweede slot”-maat of -maten zelfstandig doorgenummerd. (Niet uitgeschreven maten in zwartdruk krijgen in Braille dus geen nummering, doch maten welke in Braille worden weergegeven door middel van herhalingsteekens, herhalingscijfers of d' al Segnoteeken, worden doorgenummerd).

4: In groote werken, Concerten, Sonaten, Suiten, enz., wordt elk hoofddeel als een op zich zelf staand muziekstuk behandeld.

In muziekstukken, in welke de maten op boven beschreven wijze zijn genummerd, worden de herhalingscijfers op een meer eenvoudige wijze toegepast. Is een aantal maten de getrouwe herhaling van een vroeger in het muziekstuk voorkomende matengroep, dan wordt deze herhaling aangegeven door het schrijven van het maatnummer van de eerste en het maatnummer van de laatste maat van deze groep, welke cijfers worden verbonden door een streepje, gevormd uit de punten 3—6. Zijn dus de maten 49 tot en met 53 gelijk aan de maten 25 tot en met 29, dan worden deze weergegeven door 25—29.

§ 96. De aanduiding: d' al segno, wordt in Braille aangegeven door het woordmerk: Punten 3—4—5 gevolgd door de letters ds en een apostrophe: Punt 3; De aanduiding da capo door het woordmerk, gevolgd door de letters dc en een apostrophe.

§ 97. Strepen (in zwartdruk). Het sluitteeken: (Dunne en dikke streep in zwartdruk) wordt in Braille weergegeven door het teeken: Punten 1—2—6 1—3.

Het periodesluitteeken: (Twee dunne strepen in zwartdruk) wordt in Braille weergegeven door het teeken: Punten 1—2—6 1—3 3.

Beide teekens worden onmiddellijk achter de maat geschreven.

Het eerste repriseteekeu: (twee strepen gevolgd door twee punten in zwartdruk) wordt in Braille weergegeven door het teeken: Punten 1—2—6 2—3—5—6, onmiddellijk voor de noten geplaatst.

Het tweede repriseteekeu: (Twee strepen voorafgegaan door twee punten in zwartdruk) wordt in Braille weergegeven door het teeken: Punten 1—2—6 2—3, onmiddellijk achter de noten geschreven.

Het gebruik van herhalingscijfers of segnoteekens tot het aangeven van de herhaling van een groep maten, waarin een repriseteeken voorkomt, heeft geen enkel bezwaar, aangezien voor den Braille lezende de regel geldt: „Een reprise-teeken wordt beschouwd niet in een herhaling te zijn inbegrepen”.

§ 98. De aanduiding: „Prima volta” (haak met cijfer 1 in zwartdruk) en „Secunda volta” (haak met cijfer 2 in zwartdruk) wordt in Braille weergegeven door resp.: Punten 3-4-5-6 2 en Punten 3-4-5-6 2-3. Deze teekens worden in Braille geschreven onmiddellijk voor de maat of maten, waarboven in zwartdruk de haak staat.

HOOFDSTUK XVI.

VERSCHILLENDE TEEKENS. — BIJZONDERE AFKORTINGEN.

§ 99. Hand- en pedaalteekens. — Bij muziek welke is geschreven voor klavierinstrumenten, komt het zoo nu en dan voor, dat de noten afwisselend met linker hand, rechter hand, of pedaal (voetklavier bij orgelmuziek) moeten worden gespeeld. In zulk geval is het noodig, dat de afwisselende notenreeksen worden gemerkt met een der navolgende teekens, geplaatst voor de eerste noot welke moet worden gespeeld met de rechter hand, linker hand, of op het pedaal.

Rechter hand: . Punten 4-6 3-4-5.
Linker hand: . Punten 4-5-6 3-4-5.
Pedaal: . . . Punten 4-5 3-4-5.

De eerste noot na een dezer teekens moet door een octaafteeken worden voorafgegaan, terwijl bovendien deze teekens moeten worden gevolgd door: Punt 3, indien zij door een ander muziekteeken van het octaafteeken worden gescheiden.
(Zie voorbeeld 101.)

§ 100. Arpeggio. — Het arpeggio kan in het zierendenmuziekschrift voorkomen: A: Voor een accoord gedrukt op één notenbalk, B: Voor een accoord gedrukt over twee notenbalken, welk geval zich voordoet bij muziek voor klavierinstrumenten, wanneer het accoord van onder naar boven opvolgend met linker en rechterhand moet worden gearpeggiëerd. In het eerste geval wordt het arpeggio-teeken in Braille weergegeven door: Punten 3-4-5 1-3, geplaatst voor de werkelijk geschreven noot van het accoord. In het tweede geval wordt het arpeggio weergegeven door het teeken: Punten 5 3-4-5 1-3, hetwelk zoowel in de partij voor de linker hand als in die voor de rechter hand, op boven beschreven wijze wordt aangegeven.

§ 101. Fermate. — Dit teeken, in Braille weergegeven door: Punten 1—2—6 1—2—3, wordt geschreven achter de noot of rust, waarboven het in zwartdruk staat.

Staat de fermate in zwartdruk boven een maatstreep, dan wordt het bovengenoemde teeken in Braille tusschen twee open vakjes geschreven.

Komt de fermate in zwartdruk voor, tusschen twee noten, dan wordt dit in Braille weergegeven door het teeken: Punten 5 1—2—6 1—2—3, (een samenvoeging van het afbrekingsteeken en fermate) tusschen de beide noten geplaatst.

§ 102. Ademhalingsteeken. — Het gewone ademhalingsteeken wordt weergegeven door: Punten 6 3—4, achter de noot geplaatst.

De aanduiding: „Korte ademhaling” in zwartdruk voorgesteld door een doorstreept ademhalingsteeken, of ook wel door een dakje met opening naar boven, wordt in Braille weergegeven door het teeken: Punten 3—4—5 2, (woordmerk met komma), achter de noot geplaatst.

§ 103. Varianten. — Een enkele maal komt het voor, dat één of meer maten in twee of meer lezingen (in zwartdruk onder elkaar) zijn afgedrukt. De variant wordt, of de varianten worden opvolgend, in Braille geschreven na de maat of maten van de oorspronkelijke lezing. De maat of de maten waaruit de variant bestaat, worden onmiddellijk voorafgegaan en gevolgd door het teeken: Punten: 2—6, waarbij het aantal maten, waaruit de variant bestaat, wordt aangegeven door een cijferteeken met cijfer, onmiddellijk geschreven achter het teeken: Punten 2—6, dat aan de variant voorafgaat, ook zelfs, wanneer deze slechts één maat omvat.

(Zie voorbeeld 102.)

Komen gelijktijdig meerdere varianten voor, dan worden deze opvolgend genummerd, door middel van een cijferteeken met cijfer, onmiddellijk geplaatst vóór het teeken waarmee de variant aanvangt.

(Zie voorbeeld 103.)

Evenals de eerste noot, waarmee, na een variant, het muziekstuk wordt vervolgd, moet de eerste noot van elke variant door een octaafteeken worden voorafgegaan.

§ 104. In het ziendenmuziekschrift wordt weleens een partij of melodie voor den lezer duidelijk zichtbaar gemaakt, door deze met grootere noten te drukken. Evenzoo wordt een begeleidende partij, of worden figuraties weleens met kleinere noten gedrukt.

In het Braillemuziekschrift worden deze noten, welke „onderscheidnoten” zouden kunnen worden genoemd, voorafgegaan door een der navolgende teekens:

Grootere noten: Punten 5—6 2—6.

Kleinere noten: Punten 6 2—6.

Deze beide teekens kunnen worden verdubbeld, volgens de methode, welke is aangegeven in Hoofdstuk XIV, § 69, maar in dit geval wordt slechts het tweede lid van het teeken (Punten 2—6) verdubbeld.

Wanneer de „onderscheidnoten” gelijktijdig met een andere stem of partij worden gespeeld, dan wordt het geheel met behulp van het in-accoord-met opgeschreven. „Onderscheidnoten” worden dus nooit met behulp van intervalteekens weergegeven.

§ 105. Onbeschreven ruimten. Indien in het ziendenmuziekschrift, bij theoretische oefeningen, of examenopgaven, een onbeschreven ruimte voorkomt, welke door de leerling of de examencandidaat moet worden ingevuld, dan wordt deze in Braille aangeduid door het teeken: Punten 6 3. Dit teeken mag niet los van het maatgedeelte waarbij het behoort worden geschreven.

§ 106. Bladzijdenummers van de zwartdruk. In het bijzonder bij Braillemuziek, welke door den blinde wordt gebruikt bij zijn onderwijs aan zienden, kan het zijn nut hebben om de bladzijdenummers van het zwartdrukboek te vermelden. Naast het bladzijdenummer van de braillecopie wordt dan het bladzijdenummer, of worden de bladzijdenummers vermeld, van de bladzijde(n) der zwartdruk, waarvan de notentekst op de bladzijde der Braillecopie wordt geschreven.

Het begin van elke zwartdrukpagina wordt in Braille aangegeven door het teeken: Punten 5 2—5, tusschen twee open vakjes geplaatst. Het wordt aangegeven in elke partij, wanneer linkerhand en rechterhand van muziek voor klavierinstrumenten, of alle stemmen of instrumenten van een ensemble afzonderlijk zijn opgeschreven. Aan het begin van een muziekstuk of hoofddeel van een muziekstuk wordt dit teeken aangegeven voor een titel of tempobepaling.

§ 107. Wanneer door middel van herhalingscijfers of door een segno met cijfer een groep maten wordt weergegeven, waarvan in zwartdruk eenige maten op de eene bladzijde en eenige maten op de andere bladzijde voorkomen, dan wordt het teeken, hetwelk het begin van een nieuwe bladzijde aangeeft, in het herhalingscijfer opgenomen. Dit geschiedt op de volgende wijze: Na het terugtelcijfer of na het segnoteeken wordt door een cijferteeken met cijfer uitgedrukt hoeveel maten van de herhalingsgroep aan het einde van de eene bladzijde gedrukt staan, waarna onmiddellijk het teeken: Punten 5 2—5 en een cijfer (zonder cijferteeken), dat uitdrukt hoeveel maten van de herhalingsgroep aan het begin van de andere bladzijde gedrukt staan, wordt geschreven.

De werkwijze, in § 106 en § 107 beschreven, wordt speciaal in Frankrijk vrij algemeen toegepast. Bij de Braillemuziekdrukkerijen in andere landen is dit voorbeeld nooit gevolgd, waaruit blijkt, dat het nut van deze methode niet algemeen wordt erkend. Hierom verdient het aanbeveling slechts dan de nummers en het begin van de bladzijden van de zwartdruk in de Braillecopie aan te geven, wanneer de wensch daartoe door den gebruiker van het Brailleafschrift wordt geuit.

§ 108. Melodische sequenzen. Bestaat een melodie of een melodische passage uit opeenvolgende, onderling gelijkvormige figuren, welke op verschillende tonen van de toonschaal aanvangen (sequenzen), dan kan in het Braillemuziekschrift een verkorte schrijfwijze worden toegepast, indien de voorgeschreven toonaard niet wordt verlaten en dus geen veranderingsteekens voor de noten voorkomen. Het eerste figuur wordt in zijn geheel geschreven. Van de opvolgende figuren wordt slechts de eerste noot, met de aangegeven waarde, gevolgd door het teeken: Punten 3—6 weergegeven.

(Zie voorbeeld 104).

§ 109. Parallele figuren. Spelen in pianomuziek beide handen gelijktijdig een volkomen gelijkvormige figuur van minstens één maat in de onderlinge afstand van

een tert, sext, octaaf, decime, enz., zonder dat de voorgeschreven toonaard wordt verlaten, dus zonder dat veranderingsteekens voor de noten voorkomen, dan is in Braille een verkorte schrijfwijze mogelijk. Deze bestaat daarin dat de tweede partij maat voor maat, wordt aangegeven door een intervalteeken, geplaatst tusschen twee open vakjes, wat aangeeft op welke afstand van de uitgeschreven partij de te reproduceeren stem moet worden gespeeld. Omvat deze afkorting meer dan twee maten, dan wordt het desbetreffende intervalteeken slechts éénmaal geschreven, waarna onmiddellijk door een cijferteeken met cijfer wordt aangegeven: Hoeveel maten de afkorting omvat.

(Zie voorbeeld 105).

Liggen de aldus weergegeven partijen verder dan een octaaf van elkaar verwijderd, dan wordt door een octaafteeken voor het intervalteeken aangegeven in welk octaaf de verkort weergegeven partij begint.

Bij orgelmuziek kan deze afkorting tevens worden toegepast bij parallele figuren tusschen linker hand en pedaal.

Ook bij het copiëeren van partituren van ensembles: Trio's, Quartetten, enz., vindt deze verkortingsmethode toepassing. Deze kan uitsluitend plaats vinden voor twee opvolgende, na elkaar te schrijven partijen.

De verkortingen door middel van deze werkwijze verkregen zijn als regel niet zeer belangrijk. Daarom kan de toepassing van deze werkwijze gevoegelijk achterwege blijven en wordt dan ook slechts aan zeer geroutineerde copïisten aanbevolen. In Frankrijk is de toepassing ervan geheel in onbruik geraakt.

§ 110. Passageteeken. — Bij langere reeksen van noten met volkomen gelijke notenwaarde, welke elkaar opvolgen in toonafstanden, die tot veelvuldig gebruik van octaafteekens noodzaken, terwijl deze notenreeksen zich bovendien bewegen binnen de omvang van vier octaven, kan een verkortingsmethode worden toegepast, welke ten doel heeft het gebruik van octaafteekens uit te schakelen.

Deze verkorte schrijfwijze wordt ingezet met een driedig teeken, Passage-teeken genoemd.

Het eerste lid wordt gevormd door een octaafteeken, dat aangeeft, welk octaaf van de vier octaven binnen de omvang van welke de navolgende reeks zich beweegt het laagste is.

Het tweede lid: Punten 1—4—6 dient als scheidingsteeken.

Het derde lid geeft de waarde aan van de noten der navolgende reeks en wel op de navolgende wijze:

Kwart noten:	Punt 1.
Achtste noten:	Punten 1—2.
Zestiende noten:	. . .	Punten 1—2—3.
Twee-en-dertigste noten:		Punt 4.
Vier-en-zestigste noten:		Punten 1—5.

Aangezien nu de tijdduur van de noten bekend is, komen de waarde aanduidende punten 3 en 6 vrij en worden thans aangewend om aan te geven in welk van de vier octaven binnen de omvang van welke zich de notenreeks beweegt de noten moeten worden uitgevoerd.

De noten in het eerste (of laagste) octaaf worden geschreven als grondnoten-vormen. De noten in het tweede octaaf krijgen Punt 3, de noten in het derde octaaf Punten 3—6 en de noten in het vierde octaaf Punt 6 toegevoegd.

Het optreden van een octaafteeken voor een noot is voldoende om de kracht van een passageteeken te doen eindigen.

Het is vanzelf sprekend, dat tijdens een notenreeks welke volgens het passageteeken wordt geschreven, bij het optreden van het woordmerk of al die teekens waarna bij normale schrijfwijze het plaatsen van een octaafteeken wordt geëischt, het passageteeken opnieuw wordt aangegeven.

Indien de omvang van de notenreeks zich wijzigt, (één of meer octaven hoger of lager wordt) dan kan deze wijziging worden aangegeven door opnieuw een passend passageteeken te schrijven.

(Zie voorbeeld 106.)

Het passageteeken wordt in verschillende landen nog steeds aangewend, maar is in Frankrijk bijna geheel in onbruik geraakt.

Het gebruik ervan wordt slechts aan zeer geroutineerde Braillecopiïsten aanbevolen.

HOOFDSTUK XVII.

OPSTELLING VAN HET MUZIEKSTUK.

§ 111. Het Braillemuziekschrift sluit de partituursgewijze opstelling van een muziekstuk niet uit, maar deze schrijfwijze vraagt vrij veel plaatsruimte en is niet steeds bevorderlijk voor een gemakkelijk overzicht door middel van de tastzin.

Alvorens een beschrijving te geven van de verschillende manieren op welke een muziekstuk kan worden opgeschreven, dient te worden opgemerkt, dat, waar geen dezer alle mogelijkheden in zich schijnt te vereenigen, de eene beter kan dienen voor deze, de andere voor gene soort van muziekstukken, al naar gelang van het karakter van de compositie.

§ 112. Verdeeling van het muziekstuk in afdeelingen. — Deze opstelling van de Braillemuziek werd tot nu toe in verschillende landen bijna zonder uitzondering toegepast en geldt in ons land nog steeds als de algemeen gebruikelijke methode.

Deze werkwijze bestaat daarin, dat achtereenvolgens van alle partijen, waaruit het muziekstuk bestaat, een zeker aantal maten in Braille worden geschreven. Hierbij wordt begonnen met de partij, welke in de zwartdrukpartituur op de bovenste notenbalk is genoteerd, waarna één voor één de partijen, welke op de steeds lager gelegen notenbalken zijn aangegeven, volgen.

§ 113. De afdeelingen dienen betrekkelijk kort te zijn en in elk geval moet de verdeeling van het muziekstuk dusdanig geschieden, dat elke afdeeling een volledige muzikale phrase bevat, zoodat, wanneer dit maar eenigszins is te vermijden,

nimmer mag worden ingedruischt tegen de compositievorm, welke voor de verdeling het eenige richtsnoer is.

Bij toepassing van herhalingscijfers en segnoteekens moeten de door deze teekens weergegeven gedeelten van het muziekstuk op de zelfde wijze in afdeelingen worden verdeeld, als de notentekst van welke de herhaling wordt geëischt.

§ 114. Elke partij van de zwartdrukpartituur moet in Braille steeds op een nieuwe regel beginnen, waarbij, ter wille van een gemakkelijk overzicht, twee letterplaatsen moeten worden opengelaten.

Het is haast overbodig te zeggen, dat elke afdeeling voor elke partij waaruit deze bestaat een gelijk aantal maten moet bevatten.

§ 115. Elke afdeeling van een muziekstuk wordt opvolgend genummerd. Het nummer, dat steeds door een open vakje wordt gevolgd, wordt geschreven aan het begin van de eerste der partijen waaruit de afdeeling is samengesteld.

§ 116. Bij muziek, gecomponeerd voor klavierinstrumenten, (piano of harmonium) wordt elke afdeeling van de partij voor de rechterhand voorafgegaan door de letters RH en elke afdeeling van die voor de linker hand door de letters LH, welke letters elk onmiddellijk door een apostrophe: Punt 3 worden gevolgd. Bij orgelmuziek wordt de partij voor het voetklavier (pedaal) voqrafgegaan door de afkorting Ped welke onmiddellijk door een apostrophe wordt gevolgd. Deze aanduidingen moeten door een open vakje van de muziekteekens worden gescheiden.

De letters aanduidende: Rechter hand en Linker hand en de afkorting aanduidende: Pedaal, kunnen aan het begin van elke afdeeling worden vervangen door de overeenkomstige hand- en pedaalteekens, genoemd in Hoofdstuk XVI, § 99.

§ 117. De verschillende instrumenten of stemmen welke in een zwartdruk orkest- of koorpartituur voorkomen, worden bij het begin van elke afdeeling door de beginletters van hun namen aangegeven, waarbij niet mag worden nagelaten deze namen voluit aan het begin van de eerste afdeeling te schrijven. In losse partijen, orkest- of koorstemmen, wordt eveneens de nummering aan het begin van elke afdeeling aangegeven. Vergelijk § 115.

Voorbeeld 107 laat de opstelling van een pianostukje zien en voorbeeld 108 toont twee afdeelingen van een compositie voor orgel.

§ 118. Het overschrijven van verticaal gelezen muziek en het maat voor maat Brailleeren van muziekstukken, „Vertical score” en „Bar by bar”. — In Engeland, waar klaarblijkelijk de wensch werd gekoesterd om de harmonische samenhang van het muziekstuk in haar geheel zoo snel en gemakkelijk mogelijk met de vingers te kunnen overvoelen, werd het gebruik van twee opstellingsmanieren ingesteld, welke zoo nu en dan zelfs afwisselend in één en dezelfde compositie werden aangewend.

In beide gevallen worden accoorden en samenklanken, hetzij door middel van het gebruik van intervalteekens, hetzij door middel van de toepassing van in-accorde-met steeds van onder naar boven opgeschreven.

§ 119. Bij eenvoudig geharmoniseerde choralen of liederen, of bij uitgewerkte harmonieleeropgaven, kan de zwartdrukpartituur op twee manieren worden gelezen, hetzij verticaal, door het lezen van accoord voor accoord, of beter gezegd, de harmonische samenhang boven één basnoot, elk accoord van onder naar boven, hetzij horizontaal, door het lezen van stem voor stem.

Wordt dergelijke muziek gebrailleerd, dan wordt de basnoot als werkelijke noot geschreven en worden de boven de basnoot liggende noten van alle partijen van de zwartdrukpartituur van onder naar boven door intervalteekens aangeduid.

Hierbij komt het dikwijls voor dat één der partijen of enkele partijen boven één basnoot meerdere noten hebben, welke in Braille door intervalteekens kunnen worden weergegeven, zooals dit is beschreven in Hoofdstuk VI, § 35, en volgende. In dergelijke gevallen zal het zoo nu en dan noodzakelijk zijn het korte in-accorde met en de maatverdeeler toe te passen.

(Vergelijk Hoofdstuk VI, § 30.)

§ 120. Bij het maat voor maat Brilleeren van een muziekstuk wordt van elke partij (notenbalk) van de zwartdrukpartituur één maat geschreven. Hierbij wordt met de onderste partij begonnen waarna de overige partijen in stijgende volgorde één voor één volgen. De maten van de verschillende partijen worden door een open vakje gescheiden, terwijl na het schrijven van de maat der laatste, bovenste, partij de maatstreep wordt aangeduid door het teeken: Punten 1—2—3, tusschen twee open vakjes geplaatst.

Bij pianomuziek is de volgorde derhalve: Eén maat van de linker hand, open vakje, de bijbehorende maat van de rechter hand, open vakje, maatstreep, open vakje, enz. Bij orgelmuziek: Eén maat van het pedaal, open vakje, de bijbehorende maat van de linker hand, open vakje, de bijbehorende maat van de rechter hand, open vakje, maatstreep, open vakje, enz.

De eerste maat van het muziekstuk moet, voor elke partij, worden gemerkt met de aanduiding van de namen der instrumenten, zangstemmen, voetklavier en handen. Vergelijk Hoofdstuk XVI, § 99. Deze aanduidingen gaan de maten zonder tusschenruimte vooraf en worden in de loop van het muziekstuk niet herhaald, uitgezonderd in die gevallen, waarin de normale volgorde van de partijen wordt gewijzigd, of een partij vervalt of wordt toegevoegd.

§ 121. Hebben alle partijen gelijktijdig één of meer maten rust, dan wordt het teeken of worden de teekens „heele rust” één maal tusschen twee maatstrepen geschreven. Komen echter één of meer maten rust gelijktijdig in eenige der partijen voor, dan moeten de rustteekens voor elke partij worden aangegeven.

§ 122. Treedt aan het begin van een muziekstuk of afdeeling daarvan een partij alleen op, (zooals dit b.v. bij een Fuga kan plaats vinden) dan kunnen de maatstrepen worden weggelaten. Zoodra echter één of meer nieuwe partijen beginnen, wordt het schrijven van de maatstrepen weer noodzakelijk. Deze wordt voor het eerst aangegeven voor de maat in welke de nieuwe partij aanvangt.

Deze regels zijn ook van kracht wanneer de notentekst aanvangt met een

gedeelte, dat in klaviermuziek wordt gespeeld met het afwisselen der handen, en dit gedeelte als één partij kan worden geschreven.

Verschijnt de maatstreep in de notentekst, dan moet deze worden gehandhaafd tot het einde van het muziekstuk, zelfs wanneer de structuur van een gedeelte van het stuk het Brailleeren volgens verticaal gelezen muziek wenschelijk of noodzakelijk maakt.

§ 123. Het opstellen van maat boven maat, Bar over bar. Het schrijven van maat boven maat in Braille wordt hoofdzakelijk in Amerika toegepast en benadert de opstelling van het ziendenmuziekschrift zoo veel als dit in Braille mogelijk is.

De zwartdrukpartituur wordt van boven naar beneden gelezen en voor elk der partijen uit welke het instrumentale of vocale geheel bestaat, wordt een Braille-regel gereserveerd.

Pianomuziek wordt derhalve op twee regels geschreven, waarbij de bovenste voor de rechter hand en de onderste voor de linker hand wordt bestemd. Orgelmuziek wordt op drie regels geschreven, waarbij de onderste voor de pedaalpartij wordt bestemd.

Het totaal van de Braileregels gebezigd voor de weergave van de verschillende partijen, heeft dus eenige overeenkomst met de notenbalken, welke in de zwartdrukpartituur door de accolade verbonden zijn.

Bij deze opstelling worden accoorden en samenklanken, door middel van intervalteekens en in-accoord-met, steeds van onder naar boven aangegeven.

§ 124. Om het gemakkelijk terugvinden van de bij elkaar behorende gedeelten der verschillende partijen bij het lezen van de Braillecopy te bevorderen, moet het begin der maten van alle partijen welke de partituur vormen, loodrecht onder elkaar staan. Van deze regel mag zoo nu en dan worden afgeweken, wanneer het daardoor mogelijk wordt een maat op de regel te eindigen. Heeft b.v., in pianomuziek, een maat van de rechter hand minder plaats nodig dan die van de linker hand, en is er te weinig plaats op de regel tot het opschrijven van de maat voor de linker hand, dan mag deze maat wat eerder op de regel beginnen, als daartoe onbeschreven ruimte beschikbaar is en de mogelijkheid daardoor wordt geschapen om deze maat op de regel af te maken. Het omgekeerde is natuurlijk ook mogelijk.

Het is zelfs mogelijk de muziek **maatdeel boven maatdeel** te rangschikken, om zodoende nog duidelijker te toonen hoe zich verschillende partijen van de zwartdrukpartituur onderling verhouden. In zulk geval is het zoo nu en dan noodzakelijk de maat door het afbrekingsteeken: Punt 5, te verdeelen.

Wanneer niet de geheele maat op een regel kan worden uitgeschreven, dan wordt, vanzelf sprekend, het overblijvende deel op een nieuwe regel, bestemd voor de zelfde partij, geplaatst.

Eindigt een regel met een in-accoord-met of maatverdeelers, dan kan dit teeken opnieuw aan het begin van de volgende regel voor de zelfde partij worden geschreven.

§ 125. Bij klaviermuziek wordt aan het begin van elke regel van de Braillecopy door het daartoe bestemde teeken (Vergelijk Hoofdstuk XVI, § 99) aangegeven, voor welke partij de regel is bestemd.

Bovendien moet de eerste noot van elke maat door een octaafteeken worden voorafgegaan.

§ 126. De maten moeten worden genummerd, (Vergelijk Hoofdstuk XV, § 95). Het nummeringscijfer moet op de linker rand van de bladzijde, vóór het begin van de eerste regel der bij elkaar behorende regelgroep, worden geschreven, zoodat dit cijfer dus buiten de regels uitspringt, waardoor het laat zien, welke regel de eerste van een regelgroep is.

§ 127. Tempo- en voordrachtsaanwijzingen, voorkomende in de notentekst, worden, wanneer deze meer dan een halve regel innemen, op een afzonderlijke regel boven de partij waarop zij betrekking hebben geschreven.

§ 128. Opstelling volgens bladzijdedeeling. — De opstelling van de Braille-muziek volgens deeling der bladzijde werd uitgedacht door den Franschman Rémy Clavers (Leeraar), met het doel de taak van den blinden muziekonderwijzer te vergemakkelijken. Hierbij is in de eerste plaats gedacht aan de weergave van pianomuziek. Doch het is ook mogelijk om op deze wijze muziek voor harmonium, orgel (zonder afzonderlijke pedaalpartij) of twee violen (zonder klavierbegeleiding) te Brailleeren; in het algemeen dus muziek, welke in het ziendenmuziekschrift op twee notenbalken is gedrukt.

§ 129. Deze opstelling bestaat daarin dat, op één en de zelfde bladzijde, eerst een deel van de notentekst voor de rechter hand en daaronder een volkomen overeenkomstig deel van de notentekst voor de linker hand wordt geschreven. Een streep, gevormd door de Punten 2—5, scheidt de twee aldus verkregen deelen der bladzijde.

§ 130. De eerste maat van elke notenbalk der zwartdrukpartituur moet in de Braillecopy op een nieuwe regel beginnen. Al deze nieuwe regels worden gemerkt met een cijferteeken en een cijfer gevormd uit de Punten 2—3—5—6. Deze cijfers moeten aangeven op welk balkenpaar van de zwartdrukbladzijde de noten in de Braillecopy staan. Hierdoor kan de blinde zeer gemakkelijk de bij elkaar behorende notentekstgedeelten op beide deelen van de Braillebladzijde vinden. Genoemde cijfers worden of in de linker rand van de bladzijde geschreven, en springen dan naar buiten uit, of op de wijze van een alinea aangegeven en springen dan twee vakjes in.

Staan de cijfers op de rand der bladzijde, dan moet de scheidingsstreep de geheele regel innemen. Springen de cijfers echter in, dan moet de scheidingsstreep in het zevende vakje beginnen.

§ 131. Na een periodesluitteeken, Repriseteeiken, Fermate, enz., dus wanneer het eindigen van een phrase van het muziekstuk duidelijk is aangegeven, verdient het aanbeveling de notentekst op een nieuwe regel te vervolgen. Valt dit niet samen met het eindigen van een notenbalk van de zwartdrukpartituur, dan wordt in de Braillecopy geen nummer geplaatst, want het overgaan op een nieuwe, inspringende regel spreekt duidelijk genoeg voor zichzelf.

§ 132. Het aangeven van een octaafteeken is in de Braillecopy verplicht: Voor de eerste noot aan het begin van elk bladzijdedeel en aan het begin van elke nieuwe inspringende regel, of deze al dan niet gelijk valt met het begin van een nieuwe notenbalk der zwartdrukpartituur.

§ 133. Het is overbodig de partijen aan het begin van elk bladzijdedeel te merken. Naar verkiezing zou dit aan het begin van het muziekstuk kunnen worden gedaan. Het is echter overduidelijk dat, b.v. bij pianomuziek, het bovenste deel der bladzijde voor de rechter hand en het onderste deel voor de linker hand bestemd is.

Begint een nieuwe bladzijde van de zwartdrukpartituur met een titel of tempo-aanduiding, dan moet deze in Braille worden voorafgegaan door het teeken: Punten 5 2—5. Het gebruik van dit teeken is verder in de loop van het muziekstuk overbodig, aangezien het cijfer 1, (Punten 3—4—5—6 2) steeds wanneer het verschijnt, het begin van een nieuwe bladzijde van de zwartdrukpartituur aankondigt.

§ 134. Titels, tempo-aanduidingen, metronoomcijfers, voortekens, maattekens, enz., worden op het bovenste bladzijdedeel geschreven.

§ 135. Eindigt een muziekstuk in de loop van een Braillebladzijde, en zal het nieuwe muziekstuk op de zelfde bladzijde begonnen worden, dan verdient het aanbeveling de laatste maten van het muziekstuk voor de tweede partij onmiddellijk onder de laatste maten van de eerste partij te schrijven, om daarna twee nieuwe bladzijdedeelen voor het nieuwe stuk op de rest van de bladzijde in te richten. In dit geval wordt de scheidingsstreep tusschen de onderste bladzijdedeelen begonnen met Punten 5—6 en geëindigd met Punten 1—3.

§ 136. Moet aan het einde van een bladzijdedeel een waarde van lange duur, (B.V. een aangehouden toon of accoord met een tijdduur van enkele maten of een begeleidingsfiguur welke gedurende eenige maten wordt herhaald, in welke gevallen door het gebruik van herhalingsteekens een zeer verkorte schrijfwijze wordt verkregen), of eenige maten rust worden geschreven en is het daardoor niet mogelijk dat de bijbehorende partij op het daartoe bestemde bladzijdedeel in haar geheel een plaats kan vinden, dan wordt het overblijvende partijgedeelte op de volgende bladzijde, op het daartoe bestemde bladzijdedeel geschreven.

Elke maat van dit te transporteeren partijgedeelte moet onmiddellijk worden voorafgegaan door Punten 3—6.

Aan het begin van het bijbehorende bladzijdedeel wordt het teeken: Punten 3—6 geschreven, wat als het ware een denkbeeldig ongeschreven plaats voorstelt en waarnaar de overeenkomstige teekens voorafgaande aan de maten op het andere bladzijdedeel verwijzen.

§ 137. Neemt in klaviermuziek een gedeelte dat moet worden gespeeld met het overnemen der handen en dat wordt gebrailleerd op de wijze als is aangegeven in Hoofdstuk XVIII, § 142, een geheele bladzijde in, dan blijft de scheidingsstreep op deze bladzijde achterwege.

Beslaat zulk een gedeelte slechts eenige regels van een bladzijdedeel, dan wordt de onderbreking van de notentekst in het bijbehorende bladzijdedeel aangegeven door een reeks Punten 2 aan het begin van een regel, welke voor het

overige deel onbeschreven moet blijven. Kan bedoeld gedeelte niet op het daartoe bestemde deel van de bladzijde worden afgeschreven, dan wordt daarmee op de volgende bladzijde verder gegaan en wordt de bovengenoemde puntenreeks opnieuw aan het begin van het bijbehorende bladzijdedeel aangegeven.

§ 138. In de Braillecopij mag een nieuw bladzijdedeel of een nieuwe inspringende regel aanduidende: nieuwe notenbalk der zwartdrukpartituur of nieuwe phrase van het muziekstuk, niet beginnen met een herhalingsteeken dat de herhaling van de vorige maat aangeeft, of met een herhalingscijfer.

In tegenstelling hiermee is het niet noodig om aan het einde van een bladzijdedeel, of einde van een regel bij de overgang naar een nieuwe notenbalk van de zwartdrukpartituur, de verdubbeling van verschillende teekens te onderbreken, wanneer dit niet door een andere omstandigheid wordt gevorderd.

§ 139. Het gebruik van segnoteekens mag dan alleen plaats vinden, wanneer dit voor beide partijen gelijkvormig kan geschieden.

Het gebruik van afkortingen, welke meerdere notenbalken van de zwartdrukpartituur omvatten, is niet aan te raden, aangezien daardoor de nummering van de notenbalken zou vervallen, waardoor in de Braillecopij meerdere terugvindcijfers, op welke deze opstellingsmethode is gegrond, verloren zouden gaan.

§ 140. Na de puntenreeks, genoemd in § 137, zoowel als na het gebruik van segnoteekens, moeten de navolgende noten, wanneer deze niet worden afgeschreven van het begin van een notenbalk der zwartdrukpartituur, door een dubbel cijfer worden voorafgegaan. Na het cijferteeken geeft een cijfer gevormd uit de punten 2—3—5—6 het nummer van de notenbalk aan, waarna onmiddellijk een cijfer zonder cijferteeken, gevormd uit de punten 1—2—4—5 vermeldt, welke maat dezer notenbalk wordt geschreven. Punten: 3—4—5—6 2—5—6 1—2 beteekent derhalve: Vierde notenbalk, tweede maat.

Voor het geval de maten worden genummerd, zooals beschreven is in Hoofdstuk XV, § 95, worden deze cijfers gevormd uit de punten 1—2—4—5 en geplaatst, zooals in bovenstaande paragraaf is voorgeschreven. Door het nummeren der maten vervalt het voorschrift in § 140 gegeven.

§ 141. Om deze opstelling van een muziekstuk te verwezenlijken, moet een bijzondere werkwijze worden gevolgd, aangezien van te voren niet kan worden vastgesteld hoe groot elk bladzijdedeel moet worden, want dit hangt o. m. af van de vorm en grootte van de bladzijde en van de verhouding der beide muziekpartijen.

Deze werkwijze bestaat daarin, dat van elk muziekstuk een proefexemplaar wordt gemaakt, van welk het eigenlijke exemplaar kan worden afgeschreven, of dat kan dienen als copy voor den drukker, bij uitgave in Brailledruk.

De bovenpartij wordt begonnen op de eerste regel van de bladzijde en van boven naar beneden geschreven. De onderpartij wordt begonnen op de laatste regel van de bladzijde en van onder naar boven geschreven. Hierbij verdient het aanbeveling voortdurend eerst de notentekst van één notenbalk uit de zwartdrukpartituur van de bovenpartij en dan die van de bijbehorende notenbalk van de onderpartij te Brailleeren. Hiermee wordt zoo lang voortgegaan, tot één regel tusschen de beide bladzijdedeelen onbeschreven blijft, welke wordt benut voor het

schrijven van de scheidingsstreep. Blijven, in plaats van één, twee regels onbeschreven, dan blijft de regel onder de scheidingsstreep ledig.

Bij het reproduceeren wordt de eigenaardige werkwijze welke in het proef-exemplaar is gevolgd verlaten, door de onderste regel van het tweede bladzijde-deel uit het proefexemplaar in de reproductie of in de drukvorm onmiddellijk onder de scheidingsstreep te plaatsen. De opvolgende regels welke in het proef-exemplaar van onder naar boven worden gelezen, worden in het origineel van boven naar onder gebrailleerd. Blijf in het proefexemplaar, onder de scheidingsstreep, een regel onbeschreven, dan komt deze in de reproductie aan de voet van de bladzijde.

De opstelling volgens bladzijdedeelen is zeer wel van toepassing bij pianomuziek voor vier handen. Evenals in het ziendenmuziekschrift wordt hierbij de „Secondo” op de linker en de „Primo” op de rechter bladzijde weergegeven.

Opmerking: De methode Clavers is, hoewel niet kan worden ontkend dat deze zeer vernuftig is gevonden, geheel ingesteld op de werkmanieren welke in Frankrijk bij het Brailleeren van muziekstukken wordt gevolgd. In de eerste plaats wordt, voor het overgrootste deel, met de hand door middel van de Braillelei of -règlette geschreven. Tweedens wordt, zoowel voor Brailleschrijf- als -drukwerk, bijna zonder uitzondering octaafsformaat gebezigd. Zelfs de weinig gebruikte Braillesnelschrijfmachine door de „American Braille Press” te Parijs in de handel gebracht, is voor dit formaat ingericht. Bij het hier te lande veelyuldig gebruik van de Hall of Picht Brailleschrijfmachines is de werkwijze, voor het proef-exemplaar aangegeven, ten eenenmale onmogelijk. Bij het ten onzent gebruikelijke quartoformaat met zijn lange regels bestaat, door het veelvuldig beginnen op een nieuwe in- of uitspringende regel, de kans op een zeer belangrijk ruimteverlies. Zou daarentegen de notentekst op één notenbalk van de zwartdrukpartituur in de Brailecopy op één regel kunnen worden geschreven, dan zou weer het uit- of inspringen van de nieuwe regels vervallen, waardoor het belangrijkste richtsnoer en daarmee het grootste nut van deze methode verloren zou gaan.

Het voordeel van het weergeven van vierhandige pianomuziek, waarvan hierboven sprake is, geldt uitsluitend voor muziek in Brilleschrift gedrukt. Hierbij worden naast elkaar liggende pagina's gevonden bij de tusschenpunddruk en bij de enkelzijdige druk, bij welke twee pagina's op één blad papier, dat later toegevouwen is, zijn gedrukt. Bij deze uitgaven worden na twee naast elkander liggende gedrukte bladzijden steeds twee naast elkander liggende onbedrukte bladzijden gevonden.

De eerste der behandelde opstellingsvormen werd en wordt, zooals reeds gezegd, in ons land bijna uitsluitend gebruikt. De Engelsche en Amerikaansche systemen bieden den blinde voor het notenleeren zeer groote voordeelen, maar het Engelsche is onhandig voor het volgen der muziek bij het lesgeven, welk euvel door de methode Clavers ontegenzeggelijk uit de weg wordt geruimd. Amerikaansche Brillemuziek wordt hier te lande niet gekocht.

Internationale eenheid in de wijze van opstelling blijft mogelijk voorloopig een toekomstdroom.

HOOFDSTUK XVIII.

PIANOMUZIEK.

§ 142. Muziek te spelen met het afwisselen der handen. — In het ziendenmuziekschrift worden passages, welke moeten worden gespeeld met het afwisselen der handen, in verband met de structuur van zulk een gedeelte, dikwijls hetzij op de bovenbalk, hetzij op de onderbalk, hetzij afwisselend op beide balken gedrukt. Door de richting van de stokken der noten wordt hierbij aangegeven, welke noten met de linker hand en welke noten met de rechter hand moeten worden gespeeld. Er is daarbij dan geen sprake van twee afzonderlijke partijen, maar het geheel vormt dan als het ware *één* partij.

In het Brailleschrift worden zulke passages in *één* der beide partijen geschreven. Hiertoe wordt de partij voor de hand, welke de eerste noten, of welke de voorname noten van de passage speelt, gekozen.

Om aan te geven met welke hand de noten moeten worden gespeeld, worden de handteekens, behandeld in Hoofdstuk XVI, § 99, volgens het voorschrift in genoemde paragraaf gegeven, aangewend.

Zijn de noten van een passage voor elk der samenstellende figuren op gelijke wijze over de beide handen verdeeld, dan is het overbodig de handteekens steeds opnieuw te schrijven. Nadat deze teekens in het eerste figuur zijn aangegeven, wordt voor de aanvang van het volgende figuur het woord: *Simile* geschreven, hetwelk de steeds weerkeerende handteekens vervangt.

(Zie voorbeeld 109.)

§ 143. Wordt een muziekstuk in afdeelingen geschreven en bevat het een gedeelte waarin een passage voor het afwisselen der handen op de partij bestemd voor *één* der handen is gebaseerd, terwijl de partij, bestemd voor de andere hand, aanvullende of begeleidende noten of accoorden bevat, dan is het vaak noodig in de Braillecopy in laatstgenoemde partij rustteekens te schrijven, welke niet steeds in de zwartdrukpartij voorkomen, of rustteekens, in de zwartdrukpartituur aangegeven, in de Braillecopy te wijzigen.

(Zie voorbeeld 110.)

Omvat, in geval een muziekstuk in afdeelingen wordt geschreven, een passage voor het afwisselen der handen meerdere maten, dan verdient het aanbeveling voor deze passage een afzonderlijke afdeeling in te richten, zelfs ook dan, wanneer deze afdeeling kort wordt. Hierbij blijven dan de letters: L H en R H (aanduidende: Linker hand en Rechter hand) aan het begin van deze afdeeling achterwege.

§ 144. In een betrekkelijk lange afdeeling, welke op boven beschreven wijze een passage voor het afwisselen der handen bevat, kan het zoo nu en dan voorkomen, dat hetzij onder, hetzij boven, hetzij onder en boven deze passage zoo nu en dan een stem optreedt, uit weinig noten bestaande. Hierbij is het dan niet noodig, dat de schrijfwijze voor het afwisselen der handen wordt onderbroken,

maar kunnen deze bijkomende stemmen door middel van het gebruik van het in-accord-met worden geschreven. Ligt zulk een stem onder de passage voor het afwisselen der handen, dan wordt deze aan het begin van de maat of het maatgedeelte aangegeven en ligt zulk een stem boven de passage voor het afwisselen der handen, dan wordt deze aan het einde van de maat of het maatgedeelte geschreven. Hierbij moet zorgvuldig worden aangegeven met welke hand deze stemmen moeten worden gespeeld.

§ 145. Bij muziek welke in afdeelingen of volgens de methode Clavers wordt geschreven, en waarin accoorden en samenklanken voor de linker hand van onder naar boven en voor de rechter hand van boven naar onder worden aangegeven, dient het verdubbelen van intervallen te worden vermeden, als het een reeks betreft welke deels door de ééne, deels door de andere hand moet worden gespeeld. Natuurlijk is verdubbeling van intervalteekens zeer wel mogelijk als het gaat om een notenreeks, welke met één hand wordt gespeeld. Deze regel geldt niet voor het intervalteken aanduidende "octaaf" als het een octavenpassage betreft, want de octaaftoon heeft altijd de zelfde naam als de uitgeschreven noot, of deze al naar boven of naar onder wordt gerekend. Wel moet er op worden gelet dat van een octaafgreep voor de linker hand altijd de onderste en van een octaafgreep voor de rechter hand altijd de bovenste noot moet worden geschreven.

Moet een accoord, hetwelk in zwartdruk op de notenbalk bestemd voor een der handen is aangegeven, met beide handen worden gespeeld, dan wordt in Braille het juiste handteeken tot aanduiding van de andere hand vóór het eerste der intervalteekens, welke de noten voor deze hand weergeven, geplaatst. Dit handteeken geldt uitsluitend voor het accoord waarin het voorkomt.

(Zie voorbeeld 111.)

In een arpeggio b.v., kan soms duidelijk blijken, dat de opvolgende noten moeten worden gespeeld met de hand welke door het handteeken voor het voorafgaande interval is aangegeven.

(Zie voorbeeld 112.)

De handteekens toonen den blinde, bij passages voor het afwisselen der handen, de richting van de stokken der noten en de overgang van de eene naar de andere notenbalk in de zwartdrukpartituur. Het gebruik van deze teekens in dergelijke passages maakt het toevoegen van aanvullende rusten, welke in de zwartdruk niet voorkomen, in de Braillecopy overbodig. Deze aanvullende rusten, welke vroeger noodzakelijk waren, bemoeilijken voor den blinde het lezen van figuraties en melodische passages voor het afwisselen der handen zeer.

De letters: M. S. (Mano sinistra) en M. D. (Mano destra) welke in de zwartdruk bij passages voor het kruisen der handen zoo nu en dan voorkomen, mogen in Braille niet worden weggelaten. Ook de letters: L. H. of M. G. (Linker hand of Main gauche) en R. H. of M. D. (Rechter hand of Main droit), welke in de zwartdrukpartituur van onderwijsmuziek voor jonge leerlingen met duidelijk kenbare bedoeling zijn aangegeven, mogen in de Braillecopy niet worden achterwege gelaten.

§ 146. In Duitschland worden bij het Brailleeren van passages voor het overnemen der handen de navolgende handteekens gebruikt:

Rechter hand: Punten 1 3.

Linker hand: Punten 1—2 3.

Het pedaalteeken bij orgelmuziek wordt voorgesteld door: Punten 1—2—3 3.

Spelen beide handen eenige malen afwisselend een zelfde aantal noten, dan wordt bij de aanvang van deze passage het handteeken voor de hand, welk de eerste noten speelt, aangegeven. Dit teeken wordt onmiddellijk gevolgd door een woordmerk en een cijfer gevormd uit de punten 2—3—5—6, welk cijfer moet aangeven: Hoeveel noten elke hand speelt.

Spelen beide handen eenige malen afwisselend elk een verschillend aantal noten, (b.v. de linker hand steeds twee noten en de rechter hand steeds vier noten,) dan worden beide handteekens achtereenvolgens vóór de aanvang van de passage geschreven, waarbij elk dezer handteekens op boven beschreven wijze, wordt gevolgd door een cijfer, dat aangeeft: Hoeveel noten de door het teeken aangegeven hand moet spelen. .

De in deze paragraaf behandelde teekens worden uitsluitend gebruikt in notenreeksen bestaande uit noten van gelijke tijdduur en kunnen ook worden aangewend naast het gebruik van het passageteeken.

Deze Duitsche werkwijze is slechts volledigheidshalve aangegeven.

§ 147. Sleutels. — Worden in de Braillecopy de sleutels uit het ziendenmuziekschrift aangegeven en gaat in de zwartdrukpartituur de notenreeks voor de eene hand op de notenbalk bestemd voor de andere hand over, dan is het niet alleen noodzakelijk bij deze overgang in de Braillecopy de sleutel van deze balk aan te geven, maar dan moet tevens het derde lid van de sleutelteekens: Punten 1—2—3 worden vervangen door: Punten 1—3.

(Zie voorbeeld 113.)

§ 148. Cadenzen. — In cadenzen, dat zijn: Vrije compositie-gedeelten, zooals deze vaak in pianoconcerten worden aangetroffen, en welke veelvuldig onregelmatige notengroepen bevatten, of in melodische versierings- of omspelingsreeksen, zooals deze vaak in composities van Fr. Chopin voorkomen, en in welke verschillende maatdeelen of onderdeelen van maatdeelen niet zelden zijn overvuld, is het vaak noodzakelijk, dat in de Braillecopy de maat in maatdeelen of onderdeelen van maatdeelen wordt verdeeld, vooral wanneer het aantal der noten van de onregelmatige notenreeksen in zwartdruk niet door een cijfer in boog is aangegeven. Deze noodzaak ontstaat doordat in Braille één en de zelfde notenvorm steeds tot het uitdrukken van twee verschillende waarden kan dienen en omdat niet in beeld is te brengen, welke begeleidingsnoten of -accorden gelijk met bepaalde noten uit de onregelmatige reeksen moeten worden gespeeld.

Voor de eerste noot van een reeks, welke een maatdeel of onderdeel van een maatdeel vormt, wordt het teeken: Punten 4—5 1—2—6 2, wanneer de reeks uit achtsten of grootere notenwaarden bestaat, of het teeken: Punten 6 1—2—6 2, wanneer de reeks uit kleinere notenwaarden dan achtste noten bestaat, geschreven.

(Zie voorbeeld 114 (A) en (B).)

In zulke overvulde maten is het zelfs van tijd tot tijd noodzakelijk deze

verdeeling zoowel in de partij voor de rechter hand als in die voor de linker hand toe te passen.

§ 149. Voordrachtsteekens. — De aanwijzingen betreffende de voordracht, welke in de notentekst voorkomen, worden in Braille in de partij, bestemd voor de rechter hand, geschreven, uitgezonderd wanneer in de zwartdruk duidelijk blijkt, dat zij betrekking hebben op de partij bestemd voor de linker hand.

§ 150. Het legatopedaal. — De teekens, welke het gebruik van het legato-pedaal aangeven, worden in Braille in de notentekst gevoegd en geschreven in de partij bestemd voor de linker hand, uitgezonderd in gevallen bij welke de structuur van een gedeelte van een muziekstuk het wenschelijk maakt deze teekens, ter meerdere duidelijkheid, in de partij bestemd voor de rechter hand te schrijven.

Deze teekens zijn:

Punten 1—2—6 1—4, pedaal neer, (in zwartdruk aangegeven door Ped.). Dit teeken wordt onmiddellijk vóór de noot of rust, onder welke in zwartdruk de aanduiding Ped. is gedrukt, geschreven.

Punten 1—6 1—4, pedaal op, (in zwartdruk aangegeven door een recht kruis met schuin kruis er door, waardoor als het ware een ster met acht punten ontstaat). Dit teeken wordt onmiddellijk achter de noot of rust, onder welke in zwartdruk het teeken „Pedaal op” is gedrukt, geschreven.

Waar hier sprake is van **noten**, kunnen deze in Braille worden vertegenwoordigd door interval- of herhalingsteekens.

(Zie voorbeeld 115.)

Moet in Braille het teeken „Pedaal neer” onmiddellijk op het teeken „Pedaal op” volgen, dan wordt het laatstgenoemde teeken in Braille niet geschreven.

(Zie voorbeeld 116.)

§ 151. Staat in de zwartdrukpartituur de aanduiding Ped. na een noot, (wat wil zeggen dat het pedaal na de aanslag wordt getreden) dan wordt in Braille het desbetreffende teeken, voorafgegaan door Punt 5, vóór de noot waarna het in zwartdruk staat, geschreven.

§ 152. Pedaal- en herhalingsteekens. — Bij de toepassing van herhalings-teekens in de Braillecopy, mogen de teekens: „Pedaal neer” en „Pedaal op” niet in de herhaling worden vervat.

(Zie voorbeeld 117.)

Het gebruik van herhalingsteekens in notengedeelten, welke in zwartdruk aanvangen met „Pedaal neer” en eindigen met „Pedaal op”, wordt bij het copiëren in Braille vaak geeischt in gevallen zooals voorbeeld 118 laat zien.

Het teeken „Pedaal op” mag in Braille na een herhalingsteeken worden geschreven, maar het mag nooit twee onmiddellijk op elkaar volgende herhalings-teekens scheiden.

(Zie voorbeeld 119.)

In een bepaald geval worden de teekens: „Pedaal neer” en „Pedaal op” in het herhalingsteeken vervat. Dit geval doet zich voor, wanneer in een noten-

figuur, hetwelk onmiddellijk na elkaar twee of meer malen volkomen gelijk voorkomt, waardoor het gebruik van herhalingsteekens wordt gevorderd, zoowel het teeken: „Pedaal neer” als het teeken: „Pedaal op” verschijnt, en één dezer teekens in de loop van het notenfiguur is aangegeven, zoodat het figuur deels met en deels zonder getreden pedaal moet worden gespeeld.

(Zie voorbeeld 120.)

HOOFDSTUK XIX.

ORGELMUZIEK. — HARMONIUMMUZIEK.

§ 153. Al hetgeen, dat is gezegd in het vorige hoofdstuk, § 142 tot en met § 149, is van toepassing op het brailleeren van muziek voor orgel of voor harmonium.

§ 154. Orgelmuziek. — De voetzetting bij de pedaalpartij wordt in het ziendenmuziekschrift op verschillende manieren aangegeven. Soms wordt deze voorgesteld door letters, welke voor de linker voet onder en voor de rechter voet boven de noten worden gedrukt. Deze letters zijn dan de beginletter van „Punt” of „Hiel” van de voet, volgens de taal van het land waar de uitgave is verschenen. Soms wordt „Punt” voorgesteld door een dakje (of driehoekje waarvan één der zijden open is) en „Hiel” door een half cirkeltje, voor de linker voet onder en voor de rechervoet boven de noten, steeds met de open zijde naar de noot gericht.

In Braille wordt de voortzetting aangegeven op de wijze zooals de vingerzetting in de handpartijen, volgens de voorschriften in Hoofdstuk XI gegeven.

De teekens, welke overeenkomen met de teekens tot aanduiding van de eerste vier vingers zijn:

Linker punt: . . . Punt 1.
 Linker hiel: . . . Punten 1—2.
 Rechter punt: . . . Punten 1—2—3.
 Rechter hiel: . . . Punt 2.

(Zie voorbeeld 121.)

§ 155. De aanduidingen betreffende de registratie worden, voor zoover deze zich bevinden aan het begin van het muziekstuk of een zijner hoofddeelen, in Braille, bij voorkeur, vóór de tempo-, toonaard en maataanduiding geschreven.

De aanduidingen betreffende de registeratie, welke in de notentekst voorkomen, worden bij het Brailleeren volgens de voorschriften omtrent tempo en voordracht, gegeven in Hoofdstuk XIII, § 64, behandeld.

De letters en afkortingen ter aanduiding van de verschillende klavieren moeten steeds worden gevolgd door punt 3, en in overeenstemming met de zwartdrukpartituur worden gecopiëerd.

§ 156. Harmoniummuziek. — Het is de gewoonte om de aanduidingen betreffende de registratie van het harmonium in Braille tusschen haakjes te schrijven.

Bevat een registratieaanduiding meerdere opeenvolgende getallen, dan worden deze in Braille elk door een cijferteeken voorafgegaan en zonder tusschenruimten aangegeven.

Elke aanduiding, welke geen cijfers bevat, moet in Braille geheel in overeenstemming met de zwartdruk worden weergegeven.

Heeft een registratieaanduiding betrekking op de partijen voor beide handen, dan wordt deze slechts in de partij bestemd voor één der handen, bij voorkeur in die van de rechter hand, aangegeven. In dit geval echter wordt het teeken: Punten 2—3—5—6 hetwelk de aanduiding voorafgaat, twee maal geschreven.

§ 157. Moet een register of moeten registers worden gesloten, dan wordt in Braille het teeken: Punten 3—5 onmiddellijk voor elk cijfer, voor elke afzonderlijke letter of voor elke lettergroep geschreven.

In verschillende zwartdrukkuitgaven wordt het bijtrekken en sluiten van registers op verschillende manieren aangegeven.

In Fransche uitgaven wordt het bijtrekken aangeduid door: (Mettez) of "Ajoutez" en het sluiten door "Ôtez".

In Duitsche uitgaven wordt het bijtrekken aangegeven door: „Dazu" en het sluiten door „Ab". (Vergelijk werken van Karg-Elert.)

In Nederlandsche uitgaven wordt het bijtrekken vaak aangegeven door een plus- en het sluiten door een minteeken, of wel door de woorden: „Bij" of „Weg".

Uit § 157 blijkt ten duidelijkste, dat in Braille, bij harmoniummuziek, het uittrekken van registers wordt aangegeven door het zonder meer schrijven van de registratieaanduiding en het sluiten van registers wordt vermeld door het teeken: Punten 3—5.

Door § 155 wordt aangetoond, dat bij orgelmuziek de zwartdrukpartituur bij het Brailleeren getrouw wordt gereproduceerd.

Het spreekt dan ook vanzelf dat bij het Brailleeren verschil moet worden gemaakt tusschen de weergave van orgel- en harmoniummuziek.

§ 158. Wanneer in het ziendenmuziekschrift een partij voor "Pedaal ad libitum" op de balk, bestemd voor de linker hand, is gedrukt, doch als zelfstandige partij is aangegeven, dan moet deze in Braille met behulp van het in-accoord-met worden geschreven. Het verdient hierbij aanbeveling deze partij het eerst te schrijven.

HOOFDSTUK XX.

MUZIEK VOOR STRIJKINSTRUMENTEN.

§ 159. Posities. — In het ziendenmuziekschrift worden de posities aangegeven door een Romeinsch cijfer gevolgd door de afkorting: Pos.

De verschillende teekens door welke in het Braillemuziekschrift de posities worden aangegeven, worden voor de eerste noot, welke in de aangegeven positie moet worden gespeeld, geschreven. Deze noot moet door een octaafteeken worden voorafgegaan.

De positieteekens zijn:

Eerste positie:	Punten 3-4-5	3-4-5.
Tweede positie:	Punten 3-4-5	3-4.
Derde positie:	Punten 3-4-5	3-4-6.
Vierde positie:	Punten 3-4-5	3-4-5-6.
Vijfde positie:	Punten 3-4-5	3-5.
Zesde positie:	Punten 3-4-5	3-5-6.
Zevende positie:	Punten 3-4-5	2-5.
Achtste positie:	Punten 3-4-5	3-6.
Negende positie:	Punten 3-4-5	3-6 3-4.
Tiende positie:	Punten 3-4-5	3-6 3-4-6.
Elfde positie:	Punten 3-4-5	3-6 3-4-5-6.
Halve positie:	Punten 3-4-5	3-4-5 3-4.

(In het ziendenmuziekschrift aangegeven door de breuk $\frac{1}{2}$ gevolgd door de afkorting: Pos.)

In de zelfde positie: Punten 1-4-6 3-4-5.

(In het ziendenmuziekschrift veelal door het woord "Restez" aangeduid.)

Indien de vrees wordt gekoesterd, dat verwarring zal ontstaan tusschen het teeken: Punten: 3-4-5 2-5, hetwelk aanduidt: Zevende positie en het zelfde teeken dat het einde van een Crescendoteeken in zwartdruk aangeeft, dan kan dit positieteeken door Punt 6 worden voorafgegaan.

§ 170. Snaren. — In het ziendenmuziekschrift worden de verschillende snaren door Romeinsche cijfers, welke **onder** de noten zijn gedrukt, aangegeven.

In het Braillemuziekschrift worden deze snaaraanduidende Romeinsche cijfers door de navolgende teekens weergegeven:

Eerste snaar:	Punten 1-4-6	1.
Tweede snaar:	Punten 1-4-6	1-2.
Derde snaar:	Punten 1-4-6	1-2-3.
Vierde snaar:	Punten 1-4-6	2.

Deze teekens worden in Braille geschreven voor de noot onder welke in zwartdruk het Romeinsche cijfer staat.

Wordt in de zwartdrukpartituur een snaaraanduiding verlengd door middel van een lijn uit puntjes bestaande, dan wordt het desbetreffende teeken in de

Braillecopy twee maal voor de eerste noot en één maal voor de laatste noot (bij welke dus in de zwartdruk de puntenlijn eindigt) geschreven. Ook de positie-teekens kunnen in de Braillecopy op de zelfde wijze worden verdubbeld, indien zij in de zwartdrukpartituur op boven beschreven wijze zijn verlengd.

Worden in het ziendenmuziekschrift de snaren aangegeven door het woord: „Sul”, gevolgd door een letter, dan worden deze aanduidingen in het Braille-muziekschrift getrouw gecopiëerd, waarbij de snaaraanduidende letter moet worden gevolgd door punt 3.

§ 171. Vingerzetting. — De vingerzettingcijfers, welke in het ziendenmuziekschrift, in verband met de beschikbare plaatsruimte, dan eens boven en dan weer onder de noten zijn gedrukt, worden in het Braillemuziekschrift weergegeven door middel van de vingerzettingsteekens voor de eerste vier vingers, volgens de voorschriften gegeven in Hoofdstuk XI, § 56 en § 58.

De duim, gebruikt bij violoncel, wordt in het ziendenmuziekschrift aangeduid door een cirkeltje, waaraan van onder een dalend, loodrecht streepje. In Braille wordt dit teeken weergegeven door: Punten 1—6 1—3,

Is bij het duimteeken ook de snaar aangegeven, dan wordt dit aldus weergegeven:

Duim op de eerste snaar: Punten 1—6 1—3 1.

Duim op de tweede snaar: Punten 1—6 1—3 1—2.

Duim op de derde snaar: Punten 1—6 1—3 1—2—3.

Duim op de vierde snaar: Punten 1—6 1—3—2.

De nul welke in het ziendenmuziekschrift onder of boven een noot is gedrukt, geeft aan: „Open snaar”. Bevindt zich boven of onder de nul echter een vingerzettingcijfer, (in welk geval de nul steeds het dichtst bij de noot staat) dan beduidt dit: „Flaggeolet”. In het Braillemuziekschrift wordt deze nul weergegeven door het teeken: Punten 1—3, (het teeken voor vijfde vinger in de reeks vingerzettingsteekens) welk teeken volgens de voorschriften naar welke in § 171 is verwezen wordt behandeld. In geval van Flaggeolet wordt eerst het vingerzettingcijfer en onmiddellijk daarna het teeken, hetwelk de nul weergeeft, geschreven.

(Zie voorbeeld 122.)

Wanneer een noot naar verkiezing op een open snaar of op de dichtst bij zijnde lagere snaar kan worden gespeeld, (wat in het ziendenmuziekschrift wordt aangeduid door een nul met daarnaast een vingerzettingcijfer tusschen haakjes) dan moet in het Braillemuziekschrift het vingerzettingsteeken het laatst worden geschreven.

§ 162. In sommige instructieve werken wordt in zwartdruk zoo nu en dan een klein streepje aangetroffen, dat twee noten, welke elkaar niet onmiddellijk opvolgen, verbindt. Dit beteekent, dat de aangegeven vinger, vanaf de noot waarbij het streepje begint tot en met de noot waarbij het eindigt, op de snaar blijft.

In Braille wordt het begin van zulk een streepje aangegeven door onmiddellijk achter het vingerzettingsteeken na de noot, bij welke in zwartdruk het streepje begint, Punt 3 te schrijven. Het einde van zulk een streepje wordt aangeduid door het schrijven van Punt 6 vóór het vingerzettingsteeken achter de noot, bij

welke in zwartdruk het streepje eindigt. De noot, bij welk het streepje in zwartdruk eindigt, moet in Braille worden gevolgd door het zelfde vingerzettingsteeken als dat, hetwelk is aangegeven bij de noot aan het begin van het streepje, zelfs ook dan, wanneer in zwartdruk het vingerzettingcijfer bij de noot, bij welke het streepje eindigt, ontbreekt.

(Zie voorbeeld 123.)

§ 163. Het „Glissando” wordt in het ziendenmuziekschrift aangegeven doordat twee opvolgende noten zijn verbonden door een puntenlijntje of een streepje.

In het Braillemuziekschrift wordt het glissando weergegeven door het teeken: Punten 4 1, hetwelk achter de eerste der beide op deze wijze verbonden noten wordt geschreven. Moet tusschen deze noten ook een boogteeken worden geschreven, dan volgt het glissandoteeken onmiddellijk op het boogteeken.

(Zie voorbeeld 124.)

§ 164. Flaggeolettonen. — In § 161 is reeds gezegd hoe in Braille de nul, welke in zwartdruk „Flaggeolet” aanduidt, wordt weergegeven. Wordt in het ziendenmuziekschrift flaggeolet door een vierkante of ruitvormige noot aangegeven, dan wordt deze in het Braillemuziekschrift voorgesteld door een noot, gevolgd door het teeken: Punten 1—6 1—2—3.

(Zie voorbeeld 125.)

De kunstmatige flaggeolettonen worden voortgebracht, doordat de snaar met de eene vinger wordt gedrukt, terwijl de andere vinger de snaar licht aanraakt op de plaats van het hoogere tert-, quart- of quintinterval. In het ziendenmuziekschrift wordt de aangedrukte toon door een normale en de licht aangeraakte toon door een vierkante of ruitvormige noot boven de eerstgenoemde aangegeven. In het Braillemuziekschrift worden deze noten weergegeven door een noot, gevolgd door een intervalteeken. De noot of het intervalteeken door welke, met inachtneming van de toe te passen richting bij het schrijven van accoorden, (van boven naar beneden of van beneden naar boven) de licht aangeraakte (vierkante of ruitvormige noot in zwartdruk) wordt weergegeven, moet, volgens het boven gegeven voorschrift, altijd door het teeken aanduidende: „Flaggeolet” worden gevolgd.

(Zie voorbeeld 126.)

Bij een reeks van kunstmatige flaggeolettonen, welke wordt weergegeven door noten met gelijknamige intervalteekens, is verdubbeling der intervalteekens niet aan te raden. Voor het teeken, dat de licht aangeraakte noten volgt, kan echter de gewone verdubbelingsmethode zonder bezwaar worden toegepast.

§ 165. Een noot met intervalteeken, door welke een kunstmatige flaggeolettoon wordt weergegeven, mag niet door andere intervalteekens worden gevolgd. Bij het schrijven van samenklanken, welke één, twee of drie flaggeolettonen bevatten, is het beter het in-accorde-met toe te passen.

(Zie voorbeeld 127.)

Twee gelijktijdige natuurlijke flaggeolettonen kunnen met behulp van het intervalteeken worden opgeschreven.

(Zie voorbeeld 128.)

Vanzelfsprekend kan een natuurlijke flaggeolettoon, welke met een andere toon samenklinkt, door middel van een noot met intervalteeken worden opgeschreven, aangezien de structuur of de vingerzettingaanduiding in dit geval misverstand zoo goed als onmogelijk maakt. Overigens komt deze omstandigheid zeer zelden voor.

§ 166. Wanneer de resultaten van de kunstmatige flaggeolettonen (dat zijn de tonen die werkelijk gehoord worden) in het ziendenmuzieksschrift door klein gedrukte noten boven de noten aanduidende: Vast gedrukte en licht aangeraakte snaar, zijn aangegeven, dan worden deze in het Braillemuzieksschrift onmiddellijk na de partij waarin de flaggeolettonen voorkomen, na een in-accoord-met geschreven en voorafgegaan door het teeken: Punten 6 2—6, het teeken voor de z.g.n. onderscheidnoten, behandeld in Hoofdstuk XVI, § 104.

(Zie voorbeeld 129.)

In geval van gelijktijdige kunstmatige flaggeolettonen mogen de samenklinkende resultaten door middel van noten met intervalteekens worden opgeschreven.

(Zie voorbeeld 130.)

§ 167. Aanwijzingen betreffende de stokvoering. — De aanduidingen: „Neer-streek”, in het ziendenmuzieksschrift aangegeven door twee naast elkaar staande loodrechte streepjes, welke aan de bovenuiteinden door een horizontaal streepje zijn verbonden, zoodat als het ware een vierkant, waaraan de onderste streep ontbreekt, wordt gevormd, en „Opstreek”, in het ziendenmuzieksschrift aangegeven door twee evenwijdig loopende schuine streepjes, welke van links onder naar rechts boven de vijfde lijn van de notenbalk doorsnijden, worden in het Braillemuzieksschrift resp. door de teekens: Punten 1—2—6 1—2 en Punten 1—2—6 3 weergegeven en vóór de desbetreffende noot geschreven.

De aanwijzingen betreffende de stokvoering en de stoksecties moeten in het Braillemuzieksschrift overeenkomen met die, zooals ze in de zwartdrukpartituur voorkomen. Blijkt het noodig, dat de Copiïst doeltreffende teekens voor de weergave van deze aanwijzingen ontwerpt, dan moet hij het stuk door een verklaring omtrent deze teekens laten voorafgaan.

Het woord „Arco” kan in verschillende gevallen worden vervangen door het teeken: Punten 4—5 2—3—6.

§ 168. De aanwijzing: „Pizz.”(Pizzicato) kan, zoo noodig, worden gevolgd door een der teekens: Punten 4—6 3—4—5 en 4—5—6 3—4—5, behandeld in Hoofdstuk XVI, § 99, welke in dit geval aangeven met welke hand de snaar moet worden geknepen.

(Zie voorbeeld 131.)

HOOFDSTUK XXI.

ZANGMUZIEK.

§ 169. Worden meerdere noten op één lettergreep gezongen, dan worden deze noten in het Braillemuziekschrift door het teeken: Punten 1—4 (het gewone boogteeken) met elkaar verbonden. Uit de aard der zaak ontbreken deze bogen in het ziendenmuziekschrift, omdat daarin de tekst nauwkeurig onder de noten van de zangpartij is gedrukt.

Komen in de zwartdrukpartituur bij de zangpartij phraseeringsbogen voor, dan worden deze in Braille weergegeven door de teekens: Punten 5—6 1—2 en 4—5 2—3. (Zie Hoofdstuk IX, § 45 en § 46.)

§ 170. De boog, welke in het ziendenmuziekschrift, bij het z.g.n. „Portamento”, de lange voorslagsnoot met de onmiddellijk volgende noot verbindt, wordt in het Braillemuziekschrift weergegeven door het teeken: Punten 4 1. Dit vindt plaats om verwarring met het boogteeken hetwelk de noten, gezongen op één lettergreep, verbindt, te voorkomen.

(Zie voorbeeld 132.)

§ 171. Het teeken voor „Ademhaling” (komma in zwartdruk) wordt in Braille voorgesteld door het teeken: 6 3—4 en het teeken voor „Halve ademhaling” (doorstreepte komma of ook wel een dakje met opening naar boven in zwartdruk) wordt in Braille voorgesteld door het teeken: Punten 3—4—5 2.

§ 172. Wanneer een stomme lettergreep met de volgende lettergreep samen-smelt, en deze daarom niet is berekend in de zangpartij, dan moet in Braille onmiddellijk na de stomme lettergreep Punt 6 worden geschreven.

(Zie voorbeeld 133.)

Een enkele maal komt het voor, dat een stomme lettergreep op geen enkele noot van de zangpartij betrekking heeft. In dit geval moet deze lettergreep in Braille door punt 6 worden voorafgegaan.

(Zie voorbeeld 134.)

§ 173. Wordt een woord of een reeks woorden onmiddellijk na elkaar twee maal gezongen, dan wordt in Braille dit woord of deze reeks woorden slechts een maal geschreven, doch voorafgegaan en gevolgd door het teeken; Punten 3—5.

(Zie voorbeeld 135 (A) en (B).)

Vindt de herhaling van een woord of een reeks woorden twee maal onmiddellijk na elkaar plaats, dan wordt het teeken: Punten 3—5 twee maal vóór en één maal achter het woord of de reeks woorden geschreven. Vindt zulk een herhaling meer dan twee maal plaats, dan wordt vóór het woord of de reeks woorden het teeken: Punten 3—5, een cijferteeken en een cijfer, dat moet aangeven hoe vaak de herhaling plaats vindt, geschreven en wordt het teeken: Punten 3—5 één maal achter het woord of de reeks woorden geplaatst.

§ 174. De segnoteekens, behandeld in Hoofdstuk XV, § 94, kunnen ook in de woordentekst van de zangmuziek worden toegepast. Voor het eerste woord van de woordenreeks, welke elders in het muziekstuk wordt herhaald, wordt in Braille het teeken: punten 3—4—6 en na het laatste woord het teeken: Punten 1—6 geschreven. De herhaling van de op deze wijze ingesloten woordenreeks wordt aangegeven door het teeken: Punten 5 3—4—6. Betreft zulk een verkorte schrijfwijze zowel de zangpartij als de woordentekst, dan moeten de segnoteekens in beide partijen worden geschreven.

§ 175. Opstelling. — Volgens welke opstellingsmethode ook wordt gewerkt, (Vergelijk Hoofdstuk XVII), de zangpartij wordt het eerst en onmiddellijk daarna de bijbehorende woordentekst geschreven.

Bij het begin van elke afdeeling van het muziekstuk moet de zangpartij worden voorafgegaan door het teeken: Punten 6 3 en de woordentekst door het teeken: Punten 5—6 2—3. Hierbij zijn de woorden: „Zang” en „Tekst” beslist overbodig, zoodat in dit opzicht de voorbeelden: 133, 134 en 135 geen navolging verdienen.

(Zie voorbeeld 136.)

§ 176. Komen in een lied met meerdere coupletten in de zangpartij varianten voor, dan worden deze, één voor één, met behulp van in-accoord-met onmiddellijk na de maat, waarop zij betrekking hebben, geschreven. Overigens moet elke variant worden voorafgegaan door het nummer van het couplet, waarop deze betrekking heeft.

HOOFDSTUK XXII.

BEIAARDMUZIEK.

§ 177. De muziek voor de beiaard (of klokkenspel) wordt in het ziendenmuziekschrift op twee balken genoteerd. De bovenste balk, met de G-sleutel, bevat de noten voor het handklavier. De onderste balk, met de F-sleutel, die voor het voetklavier.

Aangezien ik de eerste was, die de beiaardmuziek, gecopiëerd in het Braille-muziekschrift, gebruikte, moest ik de wijze van copiëeren van deze muziek vaststellen. Ik koos daartoe de navolgende werkwijze:

Na een maat voor het voetklavier (onderste balk) wordt de bijbehorende maat voor het handklavier (bovenste balk) in Braille geschreven, gescheiden door een open vakje, waarna de maatstreep wordt weergegeven door het teeken: Punten 1—2—3 tusschen twee open vakjes geplaatst. Hierbij kan de eerste maat van het muziekstuk, of afdeeling daarvan, voor het voet- en handklavier worden gemerkt met het desbetreffende sleutelteeken. De eerste noot van elke maat moet door een octaafteeken worden voorafgegaan.

§ 178. In-accoord-met en intervalteekens. — Het in-accoord-met en de intervalteekens worden voor beide partijen steeds van onder naar boven geschreven. Worden, in het ziendenmuziekschrift, bij tweestemmige passages op één balk de stemmen gescheiden, doordat de stokken voor de onderstem naar beneden en de stokken voor de bovenstem naar boven zijn aangegeven, dan worden, in het Braille-muziekschrift, nimmer intervalteekens toegepast, maar wordt steeds het in-accoord-met gebruikt. Worden, in het ziendenmuziekschrift, drie- of meerstemmige accoorden op één balk in twee groepen verdeeld, doordat de stok van de onderste samenklank of noot naar beneden en de stok van de bovenste samenklank of noot naar boven is aangegeven, dan wordt, in het Braillemuziekschrift, de onderste samenklank met behulp van intervalteekens of wordt de onderste noot vóór het in-accoord-met en wordt de bovenste samenklank met behulp van intervalteekens, of wordt de bovenste noot na het in-accoord-met geschreven.

(Zie voorbeeld 137).

§ 179. Hand- en voetzettingsteekens. — Bij passages, welke worden gespeeld door middel van het afwisselen of overslaan van de handen, wordt, in het ziendenmuziekschrift, de handzetting door middel van de stokken aangegeven. Tegen de normale regels voor het plaatsen van de stokken in, worden in dergelijke passages **alle** stokken naar boven aangegeven. Bovendien krijgen verschillende noten tevens een stok naar beneden, welke bij achtste en kleinere notenwaarden door middel van vlaggen de zelfde waarde aangeeft als de stok naar boven. De noten, welke uitsluitend een stok naar boven hebben, worden met de rechter hand gespeeld en in Braille gevolgd door het teeken: Punt 2. De noten, welke zoowel een stok naar boven als een stok naar beneden hebben, worden met de linker hand gespeeld en in Braille gevolgd door het teeken: Punten 1—2. Is in de partij voor het voetklavier in de zwartdrukpartituur de voetzetting aangegeven, dan hebben de noten, welke met de rechter voet worden gespeeld, een stok naar boven en worden in Braille gevolgd door het teeken: Punten 1—2—3 en hebben de noten, welke met de linker voet worden gespeeld, een stok naar beneden en worden in Braille gevolgd door het teeken: Punt 1.

(Zie voorbeeld 138 (A) en (B).)

§ 180. Tremolo. — Het tremolo wordt in het ziendenmuziekschrift in beiaardmuziek meermalen aangegeven door een liggend golflijntje boven de te tremoleeren samenklank. Dit teeken wordt in het Braillemuziekschrift weergegeven door het teeken: Punten 4—5—6 2—3—5 en voor de samenklank geschreven, waarboven het in zwartdruk staat. Is zulk een te tremoleeren samenklank in zwartdruk voor beide handen gescheiden genoteerd, dan wordt in de Braillecopie het tremoloteeken voor beide deelen der samenklank geschreven.

(Zie voorbeeld 139).

Is in de zwartdrukpartituur het tremolo op de normale wijze (dus door middel van waardestreepjes boven de heele noten of door de stokken) aangegeven, dan moet deze schrijfwijze in Braille getrouw worden gecopieerd.

HOOFDSTUK XXIII.

DE VOLGORDE DER MUZIEKTEEKENS.

§ 181. Hieronder volgt een opgaaf van de volgorde, volgens welke de teekens en aanduidingen, in overeenstemming met de voorschriften in deze systeemverklaring gegeven, **vóór** of **achter** de noot, naar voorkomende omstandigheid moeten worden geschreven.

Vóór de noten:

- 1 : Sleutel uit de zwartdrukpartituur.
- 2 : Pedaal neer. — Snaar of positie.
- 3 : Dynamisch teeken.
- 4 : Handteeken. — Aanduiding omtrent de strijkstok.
- 5 : Begin van lange phraseeringsboog.
- 6 : Triole, teeken tot aanduiding van een onregelmatige notengroep, of teeken tot onderverdeling van cadenzen en versieringsreeksen.
- 7 : Arpeggio.
- 8 : Klankduurteeken of accent: Staccato, breed staccato, lourd, portato of tenuto staccato, martellato, smorzando of crescendo en decrescendo op één noot.
- 9 : Melodische versiering.
- 10 : Veranderingsteeken; Kruis, dubbel kruis, mol, dubbel mol of naturel.
- 11 : Octaafteeken.

Na de noot:

- 1 : Verlengingsstip.
- 2 : Vingerzetting. — Vrije snaar of flaggeolet.
- 3 : Nootbrekings- of tremoloteeken.
- 4 : Boog, einde van lange phraseeringsboog en bindingsboog.
- 5 : Ademhalingsteeken of fermate.
- 6 : Pedaal op.

§ 182. Het verdient ernstige aanbeveling zich bij het schrijven strikt te houden aan de hierboven gegeven volgorde waar het betreft: De lange phraseeringsbogen, de teekens tot aanduiding van onregelmatige notengroepen, het arpeggio, de klankduurteekens, de accenten, de melodische versieringen, de veranderings-teekens en de octaafteekens eenerzijds en de verlengingsstip, de vingerzettingsteekens, de nootbrekingsteekens en de bogen anderzijds. Voor de andere aanduidingen, welke in het algemeen veel minder vaak voorkomen, kan deze volgorde echter zonder bezwaar worden gewijzigd, hetgeen in bepaalde gevallen door de praktijk en ook van tijd tot tijd door de structuur van het muziekstuk wordt gerechtvaardigd en gevorderd.

AANHANGSEL.

BECIJFERDE BAS.

A: Over de weergave in het Braillemuziekschrift van de becijferde bas, zooals deze voorkomt in studieboeken voor harmonieleer, werd tijdens de bijeenkomsten van de Internationale Muziekschriftcommissie, in het jaar 1929 te Parijs door de American Braille Press bijeengeroepen, niet gesproken, aangezien vooraf reeds de overtuiging bestond dat dienaangaande, voornamelijk tusschen Duitschland en Frankrijk, geen overeenstemming zou worden bereikt. De wijze van weergave in het Braillemuziekschrift van de becijferde bas door de landen betrokken bij het vierde congres van leerkrachten in het blindenonderwijs, gehouden te Keulen a. d. Rijn in het jaar 1888, verschilt in hooge mate van die welke in Frankrijk wordt gevolgd.

In ons land wordt zonder uitzondering de werkwijze volgens de besluiten van het congres van 1888 gevolgd, waarom deze in dit boek wordt behandeld.

B: De cijfers, welke in het ziendenmuziekschrift boven de noten van de becijferde bas zijn gedrukt, worden in het Braillemuziekschrift voorgesteld door de intervalteekens en onmiddellijk achter de noten geschreven. Zij zijn:

2 Punten 3—4 Secunde.

3 Punten 3—4—6 Terts.

4 Punten 3—4—5—6 Quart.

5 Punten 3—5 Quint.

6 Punten 3—5—6 Sext.

7 Punten 2—5 Septime.

8 Punten 3—6 Octaaf.

9 Punten 3—4 Secunde, voorafgegaan door het

octaafteeken, dat het hogere octaaf van dat waarin de basnoot voorkomt aanwijst.

Staan in het ziendenmuziekschrift boven elkaar meerdere cijfers boven een noot, dan worden deze in het Braillemuziekschrift door opeenvolgende intervalteekens, te beginnen met het cijfer dat onmiddellijk boven de noot en verder in stijgende volgorde weergegeven.

(Zie voorbeeld 140, maat 1.)

C: Veranderingsteekens, kruis, dubbelkruis, mol, dubbelmol en naturel, welke in het ziendenmuziekschrift voor of achter de cijfers staan, worden in het Braillemuziekschrift voor de desbetreffende intervalteekens geschreven. Staat in het ziendenmuziekschrift boven een noot een veranderingsteeken, dan wil dit zeggen, dat de terts uit het accoord chromatisch veranderd moet worden en moet dit veranderingsteeken in het Braillemuziekschrift door het tertsintervalteeken gevolgd, na de noot worden geschreven. Het tertsintervalteeken mag worden weggelaten als het veranderingsteeken wordt gevolgd door een open vakje, een fermate, het tweede repriseteeiken, of wanneer het veranderingsteeken aan het einde van een regel komt.

(Zie voorbeeld 140, maat 2.)

D: Staan in het ziendenmuziekschrift boven één noot naast elkaar twee of meer cijfers of twee of meer cijfergroepen, dan worden deze in het Braillemuziekschrift onmiddellijk na elkaar geschreven, doch gescheiden door het teeken: Punten 2—6. Betreft dit de cijfers 8 gevolgd door 7, dan wordt in Braille het cijfer 8 niet weergegeven, maar wordt na de noot het teeken: Punten 2—6 gevolgd door het septime-intervalteeken geschreven.

(Zie voorbeeld 140, maat 3.)

E: Staat in het ziendenmuziekschrift boven een noot een schuine streep (van links onder naar rechts boven), welke aangeeft dat deze basnoot een voorhouding is, dan wordt in het Braillemuziekschrift deze noot voorafgegaan door het teeken: Punten 2—6.

(Zie voorbeeld 140, maat 4.)

F: Staan in het ziendenmuziekschrift boven of onder enkele opeenvolgende noten één of meer horizontale lijnen, door welke wordt aangegeven dat de door de becijfering van de voorafgaande noot bepaalde harmonie boven deze noten blijft liggen, dan worden bedoelde lijnen in het Braillemuziekschrift niet weergegeven, maar wordt voor elk der betreffende noten het teeken: Punten 2—6 geschreven.

(Zie voorbeeld 140, maat 5.)

In het ziendenmuziekschrift wordt bij twee opeenvolgende cijfergroepen, welke hetzij boven één noot hetzij boven twee opeenvolgende noten van gelijke toonhoogte voorkomen, de herhaling van één of meer cijfers meestal door één of meer horizontale lijntjes aangegeven. In zulk geval worden in het Braillemuziekschrift de desbetreffende becijferingsteekens herhaald.

(Zie voorbeeld 140, maat 6.)

Doet zich dit geval echter voor bij twee opvolgende noten van ongelijke toonhoogte, waardoor op andere wijze dan onder E beschreven een voorhouding in de bas wordt weergegeven, dan wordt door de horizontale lijntjes niet de herhaling van de voorafgaande cijfers geëischt, maar toonen deze aan, dat de door de voorafgaande cijfers uitgedrukte accoordtonen moeten blijven liggen. In het Braillemuziekschrift moeten deze lijntjes dan worden weergegeven door passende intervalteekens, welke de door de becijfering van de voorafgaande noot uitgedrukte

accordtonen in juiste intervalverhouding tot de noot, boven welke in zwartdruk de lijntjes staan, weergeven.

(Zie voorbeeld 140, maat 7.)

G; Staat in het ziendenmuziekschrift boven een rust van niet al te lange tijdduur een becijfering, dan wordt deze in het Braillemuziekschrift onmiddellijk achter het rustteeken weergegeven.

(Zie voorbeeld 140, maat 8.)

H: „Tasto solo” in het ziendenmuziekschrift afgekort door T.S. wordt in het Braillemuziekschrift weergegeven door het woordmerk en de letters ts door punt 3 gevolgd.

„Unisono” in het ziendenmuziekschrift afgekort door Un. wordt in het Braillemuziekschrift weergegeven door het woordmerk en de letters un gevolgd door punt 3.

Aanvulling: De Romeinsche cijfers (soms door een Arabisch cijfer gevolgd) welke in het ziendenmuziekschrift in moderne harmonieleerwerken onder de noten van de becijferde bas voorkomen, kunnen in het Braillemuziekschrift voor de noot, onder welke ze in zwartdruk staan, worden gescheven. Komen in het ziendenmuziekschrift onder één noot onder elkaar meerdere Romeinsche cijfers voor, dan worden deze in het Braillemuziekschrift te beginnen met het bovenste opvolgend voor de noot geplaatst. Gaat aan een Romeinsch cijfer een letter of lettergroep, ter aanduiding van de toonaard, vooraf, dan wordt deze in Braille voor het Romeinsche cijfer geschreven, waarbij voor elke hoofdletter het hoofdletterteeken wordt geplaatst.

INHOUD.

	Blz.
Voorwoord	I
Inleiding	IV
Eenige algemeene aanwijzingen	IX
Opmerking	X
Hoofdstuk I: Noten, rusten, stip en dubbele stip	1
Hoofdstuk II: Plaatsing van de noten in het toonstelsel, Octaafteekens. — Aanduiding van de sleutels uit het ziendenmuziekschrift	3
Hoofdstuk III: Maatteekens. — Groepeerings van kleine notenwaarden	5
Hoofdstuk IV: Triolen, sextolen en onregelmatige groepen	7
Hoofdstuk V: Het opschrijven van samenklinkende noten van gelijke tijdduur. Accoorden en intervalteekens	8
Hoofdstuk VI: Meerstemmigheid, met ongelijke beweging in de verschillende stemmen	11
Hoofdstuk VII: Meerstemmigheid met samenvallende noten van ongelijke tijdduur. --- Dubbelnootteekens	14
Hoofdstuk VIII: Veranderingsteekens. — Aanduiding van de toonaard	15
Hoofdstuk IX: Boogen	16
Hoofdstuk X: Klankduurteekens en accenten	18
Hoofdstuk XI: Vingerzettingsteekens	19
Hoofdstuk XII: Gebroken noten en accoorden, tremolo	20
Hoofdstuk XIII: Tempo- en voordrachtsaanduidingen	21
Hoofdstuk XIV: Melodische versieringen	23
Hoofdstuk XV: Herhalingsteekens, herhalingscijfers, afkortingen voor willekeurige gedeelten, (segno) en strepen	25
Hoofdstuk XVI: Verschillende teekens. — Bijzondere afkortingen	31
Hoofdstuk XVII: Opstelling van het muziekstuk	35
Hoofdstuk XVIII: Pianomuziek	43
Hoofdstuk XIX: Orgelmuziek. — Harmoniummuziek	47
Hoofdstuk XX: Muziek voor strijkinstrumenten	49
Hoofdstuk XXI: Zangmuziek	53
Hoofdstuk XXII: Beiaardmuziek	54
Hoofdstuk XXIII: De volgorde der muziekschriftteekens	56
Aanhangsel. Becijferde bas	57

Openbare Bibliotheek Amsterdam

3 2000 01870534 5